

ဖျံ့ကတ်ပါဆွာရဲနဲကျဲလျှော်ပျံ

ကညီပုတတထူလံအတတ်ဝဲထံနီဖးဒီးသမံသမိးကွာ
တတ်ပါဆွာရဲနဲကျဲပုတတသ့နဲပျံလါဆံဖျိနဲနဲဘျဲအတတ်ကထီနဲလိနဲထီနဲ

သုန်ပျံထူလံလောအကျော်ဘာတော်မူအါကလော် ဖဲသီသံဉ်ပွဲဂီပုတတသုန်ပျံ, လဲခံသဝီ, လူသီကီဆဉ်, မုာ်တြီကီရုဉ်

Copyrights © ၂၀၂၀ နှင့် လာကညီဖိခိန်ယားဒီးပျာ့ဂိုဝီတင်မပျော်ဘူးစဲကရ (ခွဲစိတ်)

ဘန်တင်ဆိန်ထွဲမေစာအီလ (Rainforest Foundation Norway)

ဘန်တင်ဒီစဲဒီးရုလီအီလ-လာ-ကညီဖိခိန်ယားဒီးပျာ့ဂိုဝီတင်မပျော်ဘူးစဲကရ ဒီးကီဝီသူလှေသွန်ပျာဲကွို

ပျာဲဒီးကံပ်ဒီးဝုဒီးပျာဲခွံဘျ ကျော်တံလံလ-စီမီ

လံစဲကုံးတား -Wanidapress, ကံပ်မဲ, ကီဝီကွိုတဲ

ဒီစဲအခိန်ထံးကတင်တဘျီ-၁၀၀ ဘုန်, လါဒိန်စဲဘန် (လါပျူ) ၂၀၂၀ နှင့်

ပျာဲဒီးတင်ဂီ-စီမီ

ISBN 978-616-92815-1-1

ဆဲးကျိုးဒီးနုအီသုဲ - Phone: 098 996 5264, Office email: info@kesan.asia, Website: www.kesan.asia,
Facebook: <https://www.facebook.com/KarenEnvironment>

သွန်ပျာထူလံလောအကျော်ဘတော်မူအါကလုာ် ဖဲသီသံဉ်ပျီဂီပျတတသွန်ပျာ, လဲခံသဝီ, လူသီကီာ်ဆဉ်, မုာ်တြီာ်ကီာ်ရုာ်

ကညီပျတတထူလံအတၢ်ပာ်ထံနီုဖးဒီးသမံသမိးကွာ်တၢ်ပာ်ဆာ်ရဲဉ်ကျဲပျတတသွန်ပျာလၢဆံဖျိာ်နံဉ်ဘျဉ်အတၢ်ကဲထီဉ်လိာ်ထီဉ်

ထံနက်ကွန်ခံဟိန်ကဝီ၊ ထံသဘျုန်ပှ၊တသ့ဉ်ပှ၊ ထံသဘျုန်သဝီ၊ နိဉ်တကီကီဆဉ်၊ ဖူပှ်ယာ်ကီရုဉ်

တၢ်ကတိၤလၢညါ

ယသးပျဲလၢတၢ်ကွၢ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ပိၢ်သးဝး ဖဲယထံၣ်ဘၣ်တၢ်ဂီၤဖဲလၢသ့ၣ်တဖၣ်လၢ လံာ်တဘျီအံၤအပူၤလီၤ. တၢ်ကတိၤဒီးအိၣ်ဝဲ, “တၢ်ဂီၤတဘျီအလၢအပူၤအိၣ်ထဲသိးတၢ် ကတိၤအဖျါလၢအကထိ”အယိ, တၢ်ဂီၤတဘျီဘၣ်တဘျီဟ့ၣ်ယတၢ်သ့ၣ်ညါ, တၢ်အခိပ ညီဒီးသးအတၢ်ခိၣ်မ့ၢ်လၢယကွဲးဖျါအိၣ်တဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ငူၤသဝီတၢ်လီၤလၢတၢ်ဂီၤဖဲလၢဖျါထီၣ် အံၤ ယလဲၤဟးအိၣ်သကိးတတုၤနီတဘျီဒီးဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်, တၢ်ဂီၤတဖၣ်တဲယလၢ ပပုၤက ညီထူလံာ်ဖိတဖၣ် အိၣ်ဖဲယဲၤဒီးအတၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲဒီးသ့ၣ်ပျဲဘျးတၢ်ဒိၣ်မးလီၤ. တၢ်ဂီၤဒုး ထံၣ်ယလၢ အဝဲသ့ၣ်ကတိၤသကိးတၢ်ဒီးသ့ၣ်ပျဲ ဒီးသ့ၣ်ပျဲစ့ၢ်ကိးကတိၤတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ် လၢတၢ်သ့ၣ်ဖဲသးညီ တၢ်နံၤတၢ်အ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပျဲအလၢအပူၤဒီးအတၢ်ကါဒိၣ် အိၣ်ဖျါဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်လၢအိၣ်သးသမူကိးမ့ၢ်နံၤဒီးအပူၤန့ၣ်လီၤ. ယထံၣ်ဒူဖိသဝီဖိတဖၣ် အသူး သ့ၣ်လၢကပီၤ, အတၢ်ပာ်ကဖးသး ဒီးအတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဒီးသ့ၣ်ပျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ယယၢထီၣ်ထဲ အံၤအဖိခိၣ် ယနၢ်လၢပုၤဖးလံာ်ဖိတဖၣ် ကဖးဝဲဒၣ်တၢ်အခိပညီလၢတၢ်ဂီၤဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဘၣ်ပးဒီး ကညီပုၤထူလံာ်ဖိဒီးအပုၤတဝဲသ့ၣ်ပျဲတဖၣ်ကသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ပျဲတၢ်ဂီၤတဖၣ် ကတဲပျဲထီၣ်န့ၣ်သ့ လၢတၢ်ဂ့ၢ်အကါဒိၣ်လၢအအိၣ်လီၤတဲာ်တဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.

လံာ်တၢ်ဂီၤဆီရဲၣ်ဖိတဘျီအံၤ ဖဲဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ် ကညီပုၤထူလံာ်ဖိ အတၢ်အိၣ်မူအ ကျိအကျဲ, မိၢ်ပာ်ဖဲတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံာ်, ဒီးလၢလၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤဘၣ်ထွဲဒီးယုာ်ကတၢ်ပာ်ဆၢ ရဲၣ်ကျဲ, တၢ်ဆိးကါဒီးတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတိၤသ့ၣ်ပျဲတၢ်အိၣ်ယၢ ဒီးတၢ်မူအါကလၢသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤဂ့ၢ်ကျိတဖၣ်အံၤ ဟဲဝဲဒၣ်လၢ ကညီပုၤထူလံာ်ဖိ အပုၤတဝဲသ့ၣ်ပျဲသ့ၣ် လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးလဲၤတရံးတၢ်လံာ်အသး အနံၣ်တဆံဆူအဖိခိၣ် လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ်-ကညီ ဒီးကလၢစၢဖျိၣ်ကရၢ သ့ၣ်ပျဲဝဲကျိပာ်ပနီၣ်တၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတဝဲသ့ၣ်ပျဲသ့ၣ် လၢတၢ်ယုထၢဆိအိၣ်လၢ ငူၤထူၣ်, မၢ်တြီၢ် ဒီးငူၤပုၤယာ်ကီၢ်ရဲၣ်အပူၤအံၤ ယမုၢ်လၢလၢကက တၢ်ခၢၣ်စးန့ၢ်တၢ်လၢ ပုၤတဝဲသ့ၣ်ပျဲလၢအအိၣ်လၢကီၢ်သ့ၣ်လၢအဟီၣ်ကဝီၤပုၤခဲလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အါန့ၢ်အန့ၢ်, ယမုၢ်လၢလၢတၢ်ဂီၤဖိတဖၣ် ကအုၣ်အသး ဒီးကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ်လၢ ပုၤတ ဝဲသ့ၣ်ပျဲ မ့ၢ်တမ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်သဲကတိၤန့ၢ်ခိၣ်ယၢတခါခါ လၢအဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၢ်မဲအိၣ်လၢက ညီပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်ပာ်ဆၢရဲၣ်ကျဲ န့ၢ်ခိၣ်ယၢအကျဲလၢအဂ့ၢ်ကတၢ်တဘိ လၢထံၣ်ကီၢ်ပဒိၣ်ကဘၣ်ဟံပနီၣ်, ဒီးသဖး ဒီးစိာ်ကဖိထီၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. မဲအကဖုးနၢ်ပာ်စ့ၢ်ကိး ပုၤအိၣ်ဒီးတၢ်ဆၢတဲာ်အစိကမိၤတဖၣ်လၢ ပုၤထူလံာ်ဖိအမိၢ်လၢပာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်အ တၢ်ဒိၣ်စိ ဒီးန့ၢ်ခိၣ်ယၢအတၢ်ယုာ်ကန့ၣ် ဘျးဝဲလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တမ့ၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်သ့ ပုၤ, န့ၢ်ခိၣ်ယၢ ဒီးတၢ်မူအါကလၢလၢအအိၣ်လီၤတဲာ်လၢ ပုၤထူလံာ်ဖိအဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ် ခဲလၢက လီၤမၢ်ကွၢ် ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဖျါအံၤကသံဝဲ ဒီးတၢ်တတၢ်တနါဖးဒိၣ် ကတုၤအိၣ်ပုၤလၢ လၢခိၣ်ဖိခဲလၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, ယဆၢမုၢ်လၢစ့ၢ်ကိးလၢ ဒ်တၢ်ဂီၤဖဲသ့ၣ်တဖၣ် က တၢ်ကသ့ၣ်တၢ်ဒီးယၢအသိး, ဒီးဒ်သ့ၣ်ပျဲကတိၤကသ့ၣ်တၢ်ဒီးပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်အသိး မဲက မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်တမံၤပီၤဒီးသ့ၣ်ကိးဒ်နီၢ်ဂၤဒီးတက့ၢ်. မဲပတၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲဒီးပမိၢ်ပာ်ဖဲအကီၢ်, အသ့ၣ်ပျဲဒီးန့ၢ်ခိၣ်ယၢမူခဲလၢကအိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျဲထီၣ်ဘိန့ၣ်တက့ၢ်.

လၢခံကတၢ်, ယသးအိၣ်စံးဘျးဘၣ်က့ၤကညီပုၤထူလံာ်ဖိဝဲဖိဂံၢ်ခံ, လဲခံဒီးထံသ ဘျုၣ် ယုာ်ဒီးကီၢ်သ့ၣ်လၢသ့ၣ်ပျဲဝဲကျိခိၣ်နၢ်ဒီးပုၤမၤတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ပာ် ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ် လၢလံာ်တၢ်ဂီၤဆီရဲၣ်ဖိတဘျီအံၤကကထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စိဖိလံစ့ၣ်ထွါ

ပုၤန့ၣ်တၢ်ခိၣ်ကျိၢ်

ကညီပုၤထူလံာ်ဖိဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးဝဲကရၢ (ခ့ၣ်စါ)

၈၉ ကဝါပူဇော်ပူဇော်ပူဇော် ၉၉

ဖိကံခံသဝီ, ဘံလုကီဆန်, ဒုသထုန်ကီရန်

မ ၊ ငမ မ ၊ င င
သံသရာပျက်ယုတ်စာသံသရာ
လဲခံသဝီ, လှသီကီဆန်, မှီကြိုကီရန်

လဲခံသဝီ, လှသီကီဆန်, မှီကြိုကီရန်

ထံသဘျုးနုပုလတဝါသုနုပုဂ်

ထံသဘျုးသဝီ, နိတ်တကီကီဆိတ်, နုပုဂ်ယာ်ကီရုတ်

ထံ၊ သွန်ပျာ၊ ဟိုခိုခိုကပ်ဒီးကညီပျာထူပံလိမီ

မိဂ်ပာ်ဖံဖုလၢအမ့ၢ် မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပျာ်ဝါခဲ စိလၢပျာ်သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်စိလၢဖိလံလၢခံ၊ စိလၢကဟဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အယိ မၤလိာ်ပိာ်လီၤတၢ်အဲသ့ၣ်ဒ်အံၤ တၢ်လၢ ထံကီၢ်လီၢ်အဟီၣ်ကဝီၤအံၤ တၢ်ကဘၣ်အိၣ်ထီၣ်အိၣ်ကတဲာ်ကတိၤက့ၤအိၤ၊ တၢ်ကဘၣ်ကတိၤကဟ့ၣ်ကယၢ်တၢ်လၢသ့ၣ်ခံထံလၢ်၊ န့ၣ်ပီၤညၣ်ဖိ လံၣ်ဖိယဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်၊ အဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်သ့ၣ်အယိဒီး ပအိၣ်မုဘၣ်သ့ၣ်ကိးန့ၣ်လီၤ၊ ဒီးစံးစ့ၢ်ကိးဝဲလၢ ပခၢကတီၢ်အံၤ ပမ့ၢ်အိၣ်တၢ်ယုပနးဒုခံ၊ သံသ့ၣ်ဘိၣ်လၢ၊ လီၤမုၢ်လီၤမၢ်၊ အချံအသၣ်အစၢမ့ၢ်တအိၣ်န့ၣ်ပမူတသ့ၣ်ကိးဘၣ်၊ ပဘၣ်မုၢ်အတၢ်အိၣ်မုၢ်ဒီး ပဘၣ်ဂဲၤအတၢ်ဂဲၤစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ။

“ပမ့ၢ်ပပျာ်ဒိပာ်လၢထါအံၤ”

ထံ

သွန်ပျာ်

ကီၢ်

န့ၣ်ဘုအိၣ်လၢထံဖိခံ၊ ညၣ်လံၣ်အိၣ်လၢထံဖိခံ
န့ၣ်ဘုအိၣ်မူထီၣ်က့ၤထံ၊ ညၣ်လံၣ်အိၣ်မူထီၣ်က့ၤထံ
န့ၣ်ဘုအိၣ်သုတမၤသံ၊ ညၣ်လံၣ်အိၣ်သုတမၤသံ
ညၣ်လံၣ်န့ၣ်ဘုမုၢ်န့ၣ်ထံ၊ မူဝဲပမူပိာ်အံၤ

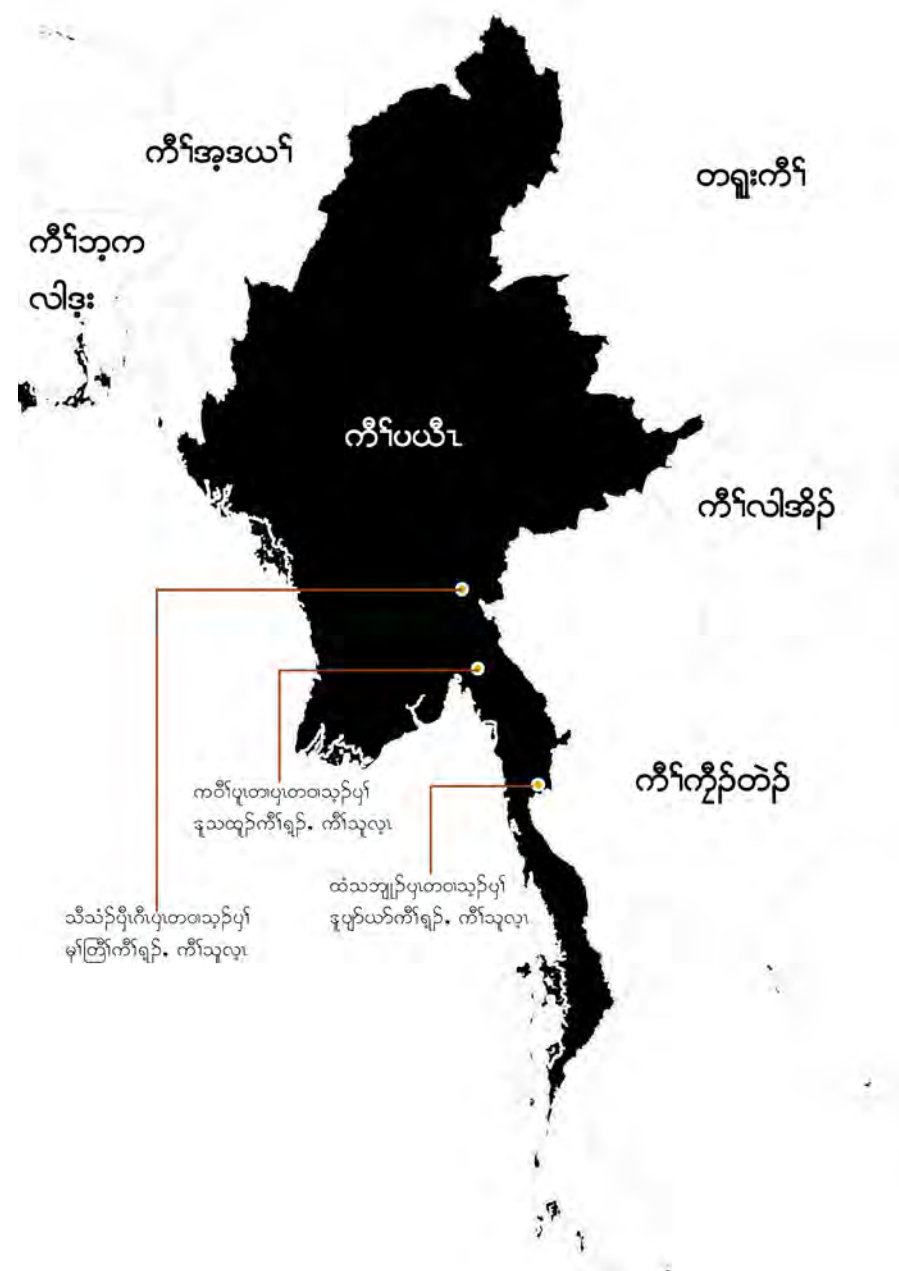
ပမ့ၢ်ကသံမၤလိာ်လီၤ၊ ပပျာ်ကသံမၤလိာ်လီၤ
သ့ၣ်ခိၣ်ကသံအိၣ်ကတိၤ၊ ဝၣ်ခိၣ်ကသံအိၣ်ကတိၤ
ကတိၤသ့ၣ်လီၤယုာ်အသိ၊ သ့ၣ်လီၤကတိၤယုာ်အသိ
သ့ၣ်လီၤယုာ်ဒီးချၢၣ်စိၤကြိၤ၊ ထီၣ်ခ့ထီၣ်ကိးမိၣ်ဘၣ်အိၤ

ထံလီၤသံးပျာ်အိၣ်ဝဲအိၤ၊ ပျာ်လီၤစ့ၢ်ပျာ်အိၣ်ကတိၤ
အိၣ်ကီၢ်ကတိၤကီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ၊ ဖိလံလၢခံကအိၣ်က့ၤ

တၢ်ကွဲးကၢဖျိၣ်

သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်အိၣ်သးလၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီၣ်အံၤ အိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်သနံးအပူၤဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ. မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်တိၢ်ကျဲၤလၢအတက့ၢ်လဲၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်တုၤထီၣ်ကျဲၤမုၢ်ကျဲၤတိၢ်, တၢ်မၤလဲၤထီၣ်ခူၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤ, မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်န့ၢ်ဘျးဂီၢ်တၢ်ဘျီၣ်တၢ်ဖိၣ်ဒီး တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဖးလဲၤဖးကွၢ်ထဲတကလုာ်ဇိၤ, တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်, တၢ်ခူၣ်ဟီၣ်လၢအကလုာ်ကလုာ်, ဒီးတၢ်တုၤထီၣ်ထံတမၢ်တၢ်တိၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအပျီၣ်လဲၤကွၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ထူလံၤလီၤဟ့ၣ်အလီၢ်အကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်ဆူ တၢ်ဖ့ၣ်ဖ့ၣ်ရ့ၤ, တၢ်လုၤသ့ၣ်လုၤဂီၤ, ဒီးတၢ်လီၤဆူလီၤပလုၤအလီၢ်အကျဲၤသက့ၤဟီၣ်ခိၣ်တဘျီၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအပိာ်ထွဲထီၣ်အခံလၢပစိၤလၢထးဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်, မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အကလုာ်ကလုာ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိး တၢ်မူအါကလုာ်အစၢၤလီၤတူၢ်ကွၢ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အိတကူတလၢဒီးတၢ်သၣ်ဝံၤလီၤဒိ, တၢ်သုးလီၢ်သုးကျဲၤအဒိၣ်အသ့ၤ, ထံနိတၢ်အိၣ်ယၢၤလီၤစ့ၤကွၢ်, မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်နးတၢ်ဖျိၣ်ဒီးထံကီၢ်ဒုၣ်ကမၢ်အယုၢ်အါထီၣ်ဒ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်မၤအသးတလၢကၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဘျီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ကသ့ၣ်လီၤဘျီၣ်လီၤကွၢ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤအဂီၢ်, ထံကီၢ်ပဒိၣ်ပပှၢ်, ပဒိၣ်စိစဲၣ် (ကရၢသဘျၢ) ဒီးကရၢကရၢဘၣ်ထွဲသ့ၣ်တဖၣ်တိၢ်သ့ၣ်ပာ်သးလၢ မ့တမ့ၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤဒီး ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တခီ သ့ၣ်ပှၢ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤအလီၢ်အကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် ကလုၤသ့ၣ်လုၤဂီၤအါထီၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယိ, တၢ်ဆိမိၣ်ဆိမးသန့ဒီးသးတပီၢ် ဘၣ်ထွဲဒီးပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တၢ်မၤအံၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. လၢကညီပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲကီၢ်သ့ၣ်လုၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ကတိၤ “ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တၢ်မၤ” အံၤ ကမ့ၢ်ဘၣ်ဖုးတၢ်ကတိၤသီသံၣ်ဘဲတဖျါလၢအဝဲသ့ၣ်တနၢ်ဟ့ၣ်ဒိဘၣ်အိၣ်ကအိၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်နီၢ်တခီယုၢ်ကၢတၢ်ဟ့ၣ်ရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပှၢ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤတၢ်မၤအက့ၢ်အဂီၢ် လၢအပာ်ယုၢ်ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တၢ်မၤတခါအံၤ တၢ်မၤတၢ်လံၤအိၣ်လၢမိၢ်ပာ်ဖဲပုၤလၢပူၤအစိၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, မိၢ်ပာ်ဖဲ

ကညီပုၤတတၢ်ထူလံၤအတၢ်ပာ်ထံနိၤဖးဒီးသမံသမိးက့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ရဲၣ်ကျဲၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်လၢဆဲၣ်ဖျိၣ်န့ၣ်ဘျီၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်

ဖုသုဉ်ကုသးပုၤလၢညါသ့ၣ်တဖၣ် သုကတီးဒီးတြီယာ်ဝဲသ့ၣ် ပုၤလၢကျဲအါဘိၣ်အမ့ၢ် တၢ်ဖဲးတရဲးဒုးအကျဲ, နူတၢ်, ဝၣ် တၢ်, ကွံတၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တြီယာ်သ့ၣ်ပုၤအကျဲအံၤ တခီအတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သိး သ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ပုၤ, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးဒုၣ် ဖိညၣ်ဖိအချံအသၣ်အသုတလီၤတူၢ်ကွံၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်ကယု အိၣ်သုအိၣ်ဘၣ်ဝဲလၢကျဲယုၣ်ကၢကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်တၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါအစတခါပၢ်ဖျါဝဲအသိး, ပုၤ ထူလံၤဖိအမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ် ပုၤကယုက့ၢဝဲဒၣ်သ့ၣ်ပုၤထူလံၤဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖဲခိၣ်ကျိာ်ဘၢအ လီၢ်အကျဲ အါန့ၢ်ဒီးသၢပူတပူ (မ့တမ့ၢ်) ၃၆ မျးကယု လၢ သ့ၣ်ပုၤထူလံၤအလီၢ်အကျဲလၢအအိၣ်လီၤတၢ်ဒီးလၢဟီၣ်ခိၣ် တဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါအစတခါအံၤပနၢ် သပုၤတၢ်လၢကမ့ၢ်တၢ်လၢအကျိာ်ဘၢယုၣ်ဝဲဒၣ်ပဝဲကညီပုၤထူ လံၤဖိအမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် လီၤ. ဘၣ်မနုၤအယိလဲၣ်န့ၣ်သ့ၣ်ပုၤလၢအအိၣ်ဖဲကညီပုၤထူ လံၤဖိအမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲပုၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်နီၣ်ဝံာ်ခံတခါလၢ အဒိသအဒီးဟံးယာ်ပုၤထူလံၤ ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အလုလၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, တၢ်စူၢ်တၢ် နၢ်, လုၢ်လၢတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ, ဒီးထူလံၤတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဒီးတၢ် သုတၢ်ဘၣ်ကံာ်စီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ သ့ၣ်ပုၤအတၢ်အိၣ်ယၤလၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂၤအဂီၢ် ကိးန့ၢ်ဒီးယၣ်ယၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်

အဂီၢ် သ့ၣ်ပုၤမ့ၢ်လုၢ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ တၢ်မူတၢ် ဂၤဒီးတၢ်အိၣ်တဖၣ်အလီၢ်တတီၤ, ဖျါဖးဒိၣ်တဖျါၣ် တၢ်ဒီးန့ၢ်န့ၢ် ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လၢအကလုာ်ကလုာ်, က သံၣ်ဒးတဖျါၣ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲအကလုာ် ကလုာ် လၢတၢ်ဒိသဒီးတၢ်ကူဆါယါဘျါကွံာ်တၢ်ဆူးတၢ် ဆါသ့ၣ်တဖၣ်, ထံနၢ်ကွံာ်ခံအလီၢ်အကျဲလၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိ အတၢ်သုတၢ်စ့, တၢ်ဘျီတၢ်ဖိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်တဖျါၣ်ဒီးသ့ၣ်တဖၣ် အဂီၢ်, ဒီးမ့ၢ်ဖဲးဖိကဟံးဖးဒိၣ်တဖျါၣ်လၢအထူးထီၣ်တၢ်ဖိ တၢ်လံၤပိးလီၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ကသ့ၣ်ဟံၣ်သ့ၣ်ယီ, ဘျီၣ်, ကွီကီၢ်, တၢ်ဆါဟံၣ်, ဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢအကျိာ် လီၤဆိဒဲတၢ် သ့ၣ်ပုၤမ့ၢ်တၢ်အိၣ်သ အဒီးတၢ်ပုၤဖျါအလီၢ်အကျဲဖးဒိၣ် လၢကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တ ဖၣ်တၢ်အိၣ်မူ အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ် ဖဲထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတၢ်ဒုး တၢ်ယၤအစၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၢသ့ၣ်ပုၤအလီၢ်အကျဲ ဒီးတၢ်မူ အါကလုာ်လၢကီၢ်သုလုၤပုၤအဂီၢ်, တၢ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်အကျိာ်တ ခါလၢကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိာ်လၢအမ့ၢ်ခ့ၣ်အိၣ်ယုၣ်-ကညီဒိ ကလုာ်စၢ်ဖျါကရဲဝဲကျိာ်ဒါလီၤအိၣ်တခီမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိာ် ဘိးဘၣ်သါလီၤ လၢတၢ်ဟံးပနီၣ်က့ၢပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤဒ်ဖိးသဲးစး အသိးဖဲ (၂၀၀၄) နံၣ်လံၤလံၤ, ကညီပုၤထူလံၤဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤ ပုၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂၤဒီးတၢ်သးဂၤဒွဲနီၢ်နီၢ် အပုၤဂၤလီၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤဖဲအဝဲသ့ၣ်တၢ် လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအအိၣ်ဖဲခ့ၣ်အိၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးဟီၣ်က

ဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲ (၂၀၀၄) နံၣ်တုၤ (၂၀၂၀) နံၣ်အတီၢ်ပုၤအံၤ, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လံၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤခဲလၢာ် အိၣ် (၂၆၄) ဘၣ် သက့ၤခ့ၣ်အိၣ်ယုၣ်ကီၢ်ရၢၣ်န့ၣ်အပုၤန့ၣ် လီၤ. လၢတၢ်ဝဲာ်ထံနီၤဖး ဒီးတၢ်သမံသမိးထံက့ၢဆံဖျါနံၣ်ဘျီၣ် တၢ်လဲၤခီဖျါလၢတၢ်ပၢ်ဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲကျဲပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤအဂီၢ်, ကီၢ် သုလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိာ်ဒီးကညီဖိခိၣ်ယၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျး ဝဲကရၢ (ခ့ၣ်) ဟံးဖျါမၤသကိးတၢ်ပုၤပုၤလၢတၢ်လဲၤလီၤပိ ထံဃုသ့ၣ်ညါက့ၢတၢ်ပၢ်ဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲကျဲပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤလၢတၢ်လီၢ် သၢတီၤဒ်အမ့ၢ် ကဝီၤပုၤတပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤ လၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤ အသးဖဲ ဖိဂံၢ်ခံသဝီ, နူထူကီၢ်ရၢၣ်, သီသံၣ်ပျီၤပုၤတတၢ် သ့ၣ်ပုၤ ဖဲလဲခံသဝီ, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်, ဒီးထံသဘျီၣ်ပုၤတတၢ် သ့ၣ်ပုၤလၢအအိၣ်ဖဲ ထံသဘျီၣ်သဝီ, နူပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရၢၣ် လၢ တၢ်ထူးထီၣ်ရၤလီၤလံာ်တၢ်ဂီၤဆိရဲၣ် (Photo Essay) တဘျီ အံၤလၢတၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်က့ၢ တၢ်ကဲဘျးကဲဖျါအသူးအသၣ်လၢ ကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်အိၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်ပုၤတ တၢ်သ့ၣ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

၁ <https://news.mongabay.com/2020/01/indigenous-lands-hold-36-or-more-of-remaining-intact-forest-landscapes/>

ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤလၢကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိာ်ဟံးပနီၣ်ဒီးဟ့ၣ်လီၤလံာ်အုၣ်သးအိၣ်ခဲလၢာ် (၁၉၉) ဘၣ်ဒီးမ့ၢ်ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤ (၇၁) တဘျီတခီ, လီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးပတံထီၣ်လၢတၢ်ကဒီးန့ၢ်လံာ်အုၣ်သးအဖျါန့ၣ်လီၤ.

ကညီပျတတထူလံအတၢ်ပၢ်ထံနီုဖးဒီးသမံသမိးကွၢ်တၢ်ဟအှာရဲၣ်ကျဲပျတတသ့ၣ်ပျၢ်လၢဆံဖျိၣ်န့ၣ်ဘျဲၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်

ကညီပုထူလံဖိသွာ်တဖာ်
ဆွာ်ဖုဒါလာဟံာ်ဃိတာ်သွာ်ထီာ်ဘိထီာ်အဂီာ်

ကညီပုထူလံဖိသုဂ်တဖၢ်မၤတၢ်ဃုသုဂ်ညါဖဲအပုတၢ်သုဂ်ပုၤပုၤ, ထံသဘျၢၣ်သဝီ, နိဂ်တကီၢ်ကီၢ်ဆၢၣ်, နူပျၢၣ်ယၢ်ကီၢ်ရၢၣ်

ကညီပုတၢ်ထူလံအတၢ်ပၢ်ထံနီၤဖးဒီးသမံသမိးကွၢ်တၢ်ပၤဆၢရၢၣ်ကျဲၤပုတၢ်သုဂ်ပုၤလၢဆံဖျိၣ်နံၣ်ဘျၢၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်

၈၄ ကဝါပူတောပူတောချန်ပွန် ၂၂

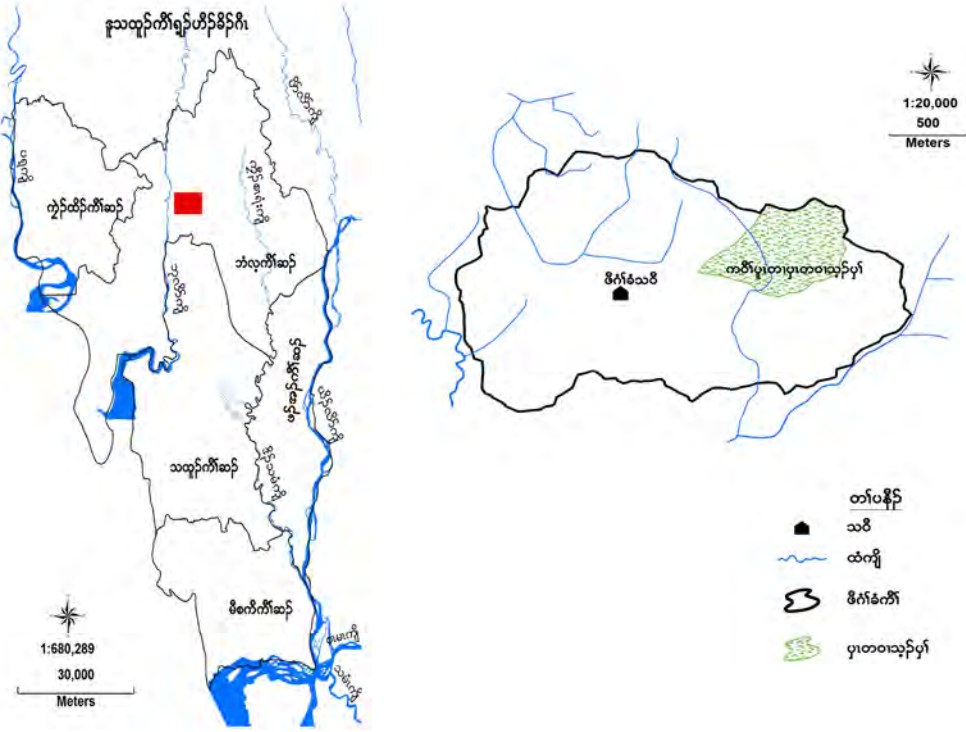
ဖိဂ်ခံသဝီ, ဘံလုကီဆန်, ဒုသထုန်ကီရန်

တၢ်ဂၢ်အၢ်ခိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးကဝီၢ်ပူၤတၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤ

- ၁ လီၤကဝီၢ်ပူၤထူလံၤဖိဟူးဂးဒီးရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဖဲ (၂၀၀၄) နံၣ်
- ၂ ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအကျိၤပုၤခဲလၢၣ် (၁၀၁.၄၇) ဣကၢ်
- ၃ အိၣ်သုၤလီၤအသးဖဲဖိဂံၢ်ကီၢ်, ဝဲဒီးနီၤသၢခဲကရူၢ်, ဘဲလုၤကီၢ်ဆၣ်, ဣသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်
- ၄ ဒီးနီၤကီၢ်သုၤလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤအလံၣ်အုၣ်သးဖဲ (၂၀၁၄) နံၣ်
- ၅ တၢ်န့ၢ်ဘျူးန့ၢ်ဖျိၣ်လီၤဆီၤလၢပုၤတၢ်အၢ်မ့ၢ်ဝဲ ကသ့ၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲအကလုၢ်ကလုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အါထီၣ် ဒီးသ့ၣ်ဖိဝဲအတၢ်အိၣ်သးဂုၤထီၣ်ကုၤဒ်သ့ၣ်ပုၤတဘျီအသး
- ၆ ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ရဲၣ်ကျဲၤအီၤလၢလီၤကဝီၢ်ပူၤထူလံၤဖိဟံၣ်ခိၣ် (၂၆) ဣကၢ်

ကဝီၢ်ပူၤတၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအကျိၤပုၤခဲလၢၣ်

ကဝီၢ်ပူၤတၢ် မ့ၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအဆိကတၢ်တဘျီလၢကီၢ်သုၤလုၤပူၤ လၢအဘၣ်တၢ်ဟူးဂးဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဖဲ (၂၀၀၃) နံၣ်လၢအပူၤအတူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအံၤဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ခဲဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤလၢ ကညိပုၤတၢ်ထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲဖိဂံၢ်ခံသဝီ, ဝဲဒီးနီၤသၢခဲကရူၢ်, ဘဲလုၤကီၢ်ဆၣ်, ဣသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်, ကီၢ်သုၤလုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ကဝီၢ်ပူၤတၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအံၤ မ့ၢ်ကီၢ်ဘၣ်ခိၣ်သ့ၣ်ပုၤတၢ်လၢအကျိၤပုၤ (သ့ၣ်ပုၤအလံၣ်အထီ) ခဲလၢၣ် (၁၀၁.၄၇) ဣကၢ်န့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်ခိၣ် (၂၆) ဣကၢ်လၢအပူၤအကျိၤပုၤခဲလၢၣ်ကဝီၢ်ပူၤတၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိၣ်သးသမူခိၣ်သ့ၣ်တခီမ့ၢ်ဝဲဒုးတၢ်မၤအိၣ်စံၣ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒီးတၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကဝီၢ်ပူၤတၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအံၤ ခိဖျိလၢထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးတၢ်ဟ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤဖျးအယိ တဘျီခါမ့ၢ်တၢ်လီၤကဝီၢ်ပူၤတၢ်အဒုလီၤသံၣ်လီၤ လၢသ့ၣ်ခိၣ်ပုၤယိၣ်ဒီးတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ကတုၤသ့ၣ်ဘၣ်အလီၤတတီၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်စးထီၣ်လၢတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤ လၢအပူၤကွံၣ်ဆံၣ်ဖျိၣ်န့ၣ်ဘျီအတီၢ်ပူၤဝဲအလီၤခံ, တၢ်ဆိတလဲအတၢ်ဒိဘၣ်သလၣ်လၢ လီၤကဝီၢ်ပူၤထူလံၤဖိဒီးန့ၢ်ဘၣ်အီၤအိၣ်ဝဲဒုးအါမံၤအါကလုၢ်န့ၣ်လီၤ. နီၤပစံးတၢ်အသိး, သ့ၣ်ခိၣ်ဝဲထီၣ်အါထီၣ်, တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုၢ်ဟဲက့ၤအိၣ်ကတုၤအါထီၣ်, သံၣ်ဖိဖိဖိအါထီၣ်, တၢ်ဒီးတၢ်လၢဒီးသ့ၣ်သ့ၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ် မဲထီၣ်အါထီၣ်ဝဲဒုးန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကဝီၢ်ပူၤတၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအယိ, တၢ်န့ၢ်ဘျူးန့ၢ်ဖျိၣ်အိၣ်ကတၢ်အကျိၤတခီမ့ၢ်ဝဲဒုး ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲအကလုၢ်ကလုၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ပူၤကယၢ် ဒီးဒုးမူဒုးဂးထီၣ်က့ၤမိၢ်ပံၤဖဲတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤဘၣ်ထွဲသ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲအဂီၢ်, ကညိပုၤတၢ်ထူလံၤဖိဖိဂံၢ်ခံသ့ၣ်တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးပုၤတၢ်ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲအအးတဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၤသ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲသရၣ်အတၢ်အုၣ်သးအသိး, လၢတနံၣ်အတီၢ်ပူၤ ပုၤဆိးက့ၤဆါဘီဒီးပုၤဆူးပုၤဆါ (၃၀၀) ဘျီၣ် ဟဲဒီးကူၤစါယါဘျီအသးကိးနံၣ်ဒီးယၢ်ယၢ် ဖဲကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲအအးအံၤန့ၣ်လီၤ. ကဝီၢ်ပူၤတၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအံၤ ဒီးန့ၢ်ဘၣ်လီၤခါသးသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤအလံၣ်အုၣ်သးဖဲ (၂၀၁၄) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. နီၤဟံၣ်ခိၣ်ခဲဒုးအိၣ်ထီၣ်အတၢ်ဆီၤလၢအသိး, ကဝီၢ်ပူၤတၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤအမ့ၢ်ထီၣ်တခီမ့ၢ်ဝဲဒုး ဝဲတၢ်ထံၣ်သဝီ, မ့ၢ်န့ၢ်တခီမ့ၢ် ယိၣ်ထံထံၣ်သဝီ, ကလံၤစိးတခီမ့ၢ် ဘီးကွီၤကစၢ်ဒီးလု ဒီးမ့ၢ်လၢကလံၤထံးတခီမ့ၢ်ဝဲဒုး နိၣ်ယဲသဝီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂၅၇၄ - 2 m
၂၅၈၅ - 28 m
၂၅၉၆ - 11 m
၂၆၀၇ - 17 m

၂၆၁၈ - 26 မြေ
၂၆၂၉ - 80 m
၂၆၄၀ - 89 m

၂၆၅၁ - ၁၀၅ m
၂၆၆၂ - 164

ထံကျိ
၂၆၇၃ - ၃၂၀၀၇

ပျော့စာတင်ပျက်
၂၆၈၄ - ၃၂၀၀၇

တက်ဆီပျက်
၂၆၉၅ - ၃၂၀၀၇

တက်သွက်ခွက်
၂၇၀၆ - ၃၂၀၀၇

ဝါး
၂၇၁၇ - ၃၂၀၀၇

၂၇၂၈ - ၃၂၀၀၇

မြို့နယ်အုပ်စု
မြို့နယ်အုပ်စု

ဖီဂဲခဲကီတဲအိဉ်သုဉ်ထီဉ်ဆီလီသးဟီဉ်ခိဉ်ဂီလါလီကဝီပုထုလံဖိ
သုဉ်တဖဉ်တုအီ, ဖီဂဲခဲသဝီ, ဘံလုကီဆဉ်, နုသထုဉ်ကီရုဉ်

ပျာထူလံးဖိဖိကိံခံသ့ၣ်တဖၣ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤလါက့ၤအပျာ
တစၢသ့ၣ်ပျာ, ဖိကိံခံသဝီ, ဘံလုကီၢ်ဆၣ်, နုသထူၣ်ကီၢ်ရှၣ်

ဖိဂံခံသဝိဒ္ဓါကဝိပုဏ္ဏပုဏ္ဏသုပ္ပာ

ဖိဂံခံမုဒ္ဒါကညိပုဏ္ဏလံဖိအသဝိတဖျာဉ် လာအိဉ်သုဉ် လီလီအသးဖဲ ဝဲနီၤသးခဲကရူၤ, ဘံလုကီၤဆဉ်ဒီးဒုသထုဉ်ကီၤ ရုဉ်, ကီၤသုလုပုဏ္ဏလီၤ. ဒ်မိၤပံဖဲသုဉ်ကုသးပုၤစံဉ်ယဲၤ ဝဲအသး ဒိဖျိလုသဝိအံၤအထံန့ၢ်ကွာ်ခဲန့ၢ် အိဉ်လာအိဉ်ပုၤဒီး ဖိဂံခံသုဉ်တဖျာဉ်အယိ တံယုာ်ထွဲန့ၢ်ကုအမံၤလုဖိဂံခံသဝိန့ၢ် လီၤ. ဒ်လီၤကဝိပုဏ္ဏလံဖိသုဉ်ကုသးပုၤအတံၤတီၢ် နီဉ်ဖဲယံၤဒီးတံၤမုဒ္ဒါမုဒ္ဒါအိဉ်ဝဲအဖိခိဉ်အသး, ဖိဂံခံသဝိ အံၤ ဘဉ်တံၤသုဉ်ထီဉ်ဆိလီၤတံၤအံၤအိဉ်အနီဉ် (၂၀၀) ဘျီဉ်လံန့ၢ်လီၤ. လီၤကဝိပုဏ္ဏလံဖိလုအအိဉ်ဖဲ ဖိဂံခံ သဝိသုဉ်တဖျာဉ်အတံၤလုအိဉ်သးသမုဒ္ဒါသုဉ်မုဒ္ဒါဝဲဒဉ် တံၤမု အိဉ်ခုး မုအိဉ်သံဉ်, တံၤထုအိဉ်စံၢ်, တံၤမုအိဉ်ကျိးဒီးတံၤသုဉ် ကျဲဉ်ကျိတံၤအကလုာ်ကလုာ်ဒ်အမုဒ္ဒါနီဉ်သိ, သး, သဘျုဉ်, လိဉ်, ရီဘဉ်ထုဉ်, မဉ်အိဉ်သဉ်, သဉ်ဟီသဉ်, ယာမံၤတံၢ်, ယီၤသဉ်, လဉ်ဖး, ဒီးတနုသုဉ်တဖျာဉ်, နံၤဖုဉ်တံၤသုဉ်တံၤဖျး အကလုာ်ကလုာ်, တံၤဘုဉ်တံၤဖိဉ်ဒ်အမုဒ္ဒါဆိ, ကျိၢ်, ပနံၢ်, ဒီးထိးသုဉ်တဖျာဉ်, တံၤဆါတံၤပုၤဒ်အမုဒ္ဒါတံၤဆါအိဉ်တံၤဒီး တံၤလဉ်ဒီးတံၤသုတံၤသုဉ်သုဉ်တဖျာဉ်, တံၤကုးသုဉ်သဝဲဘုဉ် သုဉ်တဖျာဉ်န့ၢ်လီၤ. တချးဒီးလုပယီၤသုးပဒိဉ်မုဒ္ဒါတံၤလံာ်တံၢ် တံၤဒုးရဲဉ်ကျဲၤလုတံၤတြိဆာကညိတံၤဟံၤဆါဖဲ (၁၉၇၇) နံဉ် အဆာကတီၢ်ဒီးဘဉ်န့ၢ်, ဖိဂံခံသဝိအံၤမုဒ္ဒါပုၤမုဒ္ဒါသိထိအလီၢ် အကျဲတတီၢ် လုအလုပုၤဒီးသုဉ်ဒိဉ်ပုၤထီ, န့ဆဉ်တံၤမုတတီၢ် ဒီးတံၤမုအါကလုာ်န့ၢ်လီၤ. သုဉ်ပုၤအတံၤဟးဂုာ်ဟးဂီၤဒီးန့ ဆဉ်တံၤမုအကလုာ်ကလုာ်လီၤအုးလီၤယိအိဉ်ထီဉ်ဒိဖျိ ထံ လီၢ်ကီၤပုၤတံၤဒုးတံၤယုၤ, ပယီၤသုးပဒိဉ်အတံၤဆိဉ်တံၤမုနုၤ ဒီးတံၤမုဆုဉ်မုစိးအကလုာ်ကလုာ်, ဒီးတံၤယုာ်မုဟးဖျိးဒီး

တံၤသုးလီၢ်သုးကျဲအယိန့ၢ်လီၤ. တံၤသံဉ်ခွဲဉ်ကတီၢ်ကုသုဉ် ပုၤဝဉ်ပုၤဒီးန့ဆဉ်တံၤအိဉ်ယုၤစုာ်ကီးမုဒ္ဒါတံၤအရုဒိဉ်လု ပုၤလီၢ် ကဝိပုဏ္ဏလံဖိသုဉ်တဖျာဉ်အတံၤလုအိဉ်သးသမုဒ္ဒါဒီးတံၤအိဉ်မုအိဉ်ဂဲၤ ခါဆုညါအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

ဖဲ (၂၀၀၃) နံဉ်ဘုးကလုာ်န့ၢ် လီၢ်ကဝိပုဏ္ဏလံဖိဒီး ပုၤတတသုဉ်တဖျာဉ် ကရုကရိဒီးထီဉ်ယုထီဉ်ဖိးလိာ်အသးလု တံၤဒုးအိဉ်ထီဉ်ပုၤတတသုဉ်ပုၤ ဒီးယုာ်န့ၢ်အမံၤလုကဝိပုဏ္ဏ ပုၤတတသုဉ်ပုၤန့ၢ်လီၤ. ကဝိပုဏ္ဏပုၤတတသုဉ်ပုၤလုအကျိပုၤ အိဉ် (၁၀၁.၄၇) အုကံၢ်အံၤ တဘျီခါမုဒ္ဒါတံၤဖဲဒုးဖဲသံဉ် ဒီးဒုလီၢ်သံဉ်လီၢ်တံၤလီၢ်တံၤကျဲတတီၢ်န့ၢ်လီၤ. ကသံဉ်သုဉ်ဂံ ဝဉ်စဲမုဒ္ဒါသုဉ်ပုၤတံၤအိဉ်ယုၤအရုဒိဉ်အကျိတမံၤ လုပုၤလီၢ်ကဝိ ပုဏ္ဏလံဖိသုဉ်တဖျာဉ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. လုမိၤစိပံၤယဉ်လံလံလီၢ်ကဝိ ပုဏ္ဏလံဖိဖဲဖိဂံခံသုဉ်တဖျာဉ် စူးကါဝဲဒဉ်သုဉ်ဂံဝဉ်စဲလု တံၤကုဆါယါဘျါကုတံၤဆုးတံၤဆါ လုအအိဉ်ထီဉ်လုဒုသဝိ ပုၤ ယုာ်ဒီးဒုသဝိခိဉ်ယုၤသုဉ်တဖျာဉ်န့ၢ်လီၤ. လုတံၤထံဉ်စိ ဒီးတံၤပညိဉ်ဖိတဉ်တမံၤယိလုတံၤမုမုမုထီဉ်ဒီးဟံးယံၤ ပုၤယံၤကုမိၤပံၤဖဲတံၤသုဉ်ညါထုလံၤ ဒီးတံၤကုစါယါဘျါကျိ ကျဲ ဒိဖျိတံၤဆိးကါကသံဉ်သုဉ်ဂံဝဉ်စဲအဖိခိဉ်, ဖဲ (၂၀၀၆) နံဉ်အတီၢ်ပုဏ္ဏ လီၢ်ကဝိပုဏ္ဏလံဖိသုဉ်တဖျာဉ် ဒုးအိဉ်ထီဉ် သုဉ်ဂံဝဉ်စဲကသံဉ်ဒုးတဖျာဉ် ဖဲဖိဂံခံသဝိပုဏ္ဏလံဖိ. ကဝိ ပုဏ္ဏပုၤတတသုဉ်ပုၤအံၤ ကီၤသုလုသုဉ်ပုၤဝဲကျိလုကညိဒိ ကလုာ်စာဖျိဉ်ကရု-ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ် ဟံပနီဉ်, ဆဲးလီၤမံၤမုနီဉ် မုယါဒီးဟ့ဉ်လီၤလံာ်အုဉ်သး ဒ်ဖိးသဲစးပုၤတတသုဉ်ပုၤတ ဘျီ လုအအိဉ်လုခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်တံၤဟတံၤပြး, တံၤတီခိဉ်ရိဉ် ဖဲဒီး တံၤကုာ်ထွဲကဟုဉ်ကယံၤအဖိလံာ်အသးဖဲ (၂၀၁၄) နံဉ်

ထီဉ်သိသိအတီၢ်ပုဏ္ဏလံဖိ. ဒ်လီၢ်ကဝိပုဏ္ဏလံဖိအတံၤမုနီဉ် မုယါဒီးတံၤအုဉ်သးအိဉ်အဖိခိဉ်အသး စးထီဉ်လုတံၤဒိသုဒါ ဒီးရဲဉ်သဲကတီၢ်ကုကဝိပုဏ္ဏပုၤတတသုဉ်ပုၤဖဲ အပုၤကွံာ်ဆံ ဖျိဉ်နံဉ်ဘျီဉ်ဝဲအလီၢ်ခဲ, သုဉ်ဒီးတံၤမံၤလုာ်ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိခိဉ်ဆံး ပြိသုၤ (တံၤမံၤလုာ်ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိလုအဘျီဉ်အစ့ၤ, အိဉ်နုာ်သု, အိဉ်လုဟီဉ်ခိဉ်လီၤဒီးထီဉ်သုဉ်တဖျာဉ်) အကလုာ်ယံၤဆံဘျီဉ်, ကသံဉ်သုဉ်ဂံဝဉ်စဲအကလုာ်သုဆံဘျီဉ်, ဒီးသုဉ်ပုၤပနံဉ်အ တံၤဟးထီဉ်လုအတမုဒ္ဒါသုဉ်ညဉ်လုအဂုၤအမုဒ္ဒါ တံၤအိဉ်တံၤ အိ, တံၤဒီးတံၤလဉ်, တံၤတံၤတံၤပျိးဒီးဝဉ်သုဉ်တဖျာဉ် ဖဲထီဉ် သုဉ်ထီဉ်အါမးစုာ်ကီးန့ၢ်လီၤ. တံၤအံၤမုဒ္ဒါတံၤဒိဘဉ်သလုဉ်ဒီး တံၤဆိတလဲနီၢ်နီၢ် လုလီၢ်ကဝိပုဏ္ဏလံဖိသုဉ်တဖျာဉ်ဒီးန့ၢ် ဘဉ်အံၤဖဲတံၤဒုးအိဉ်ထီဉ်ပုၤတတသုဉ်ပုၤဝဲအလီၢ်ခဲန့ၢ်လီၤ.

ကညိပုဏ္ဏလံဖိအတံၤပံာ်ထံနီၤဖးဒီးသမံသမိးကုတံၤဟဆုရဲဉ်ကျဲၤပုၤတတသုဉ်ပုၤလုဆံဖျိဉ်နံဉ်ဘျီဉ်အတံၤကဲထီဉ်လိဉ်ထီဉ်

တံဘျားတံဖိုင်လံတံဖီးန့ဒ်အီလံ ပုတတသ့ပုပုအါမံအကျါတခါမ့ဝဲဒ်
သ့မ့ပိုင်ဝဲဒ် ဖဲအမ့သဟိုင်ဂံတံလံအမဲသီထိုင်ကဲကဲအသးသ့ လံတံဖီ
အိုင်တုအိုင်တံအဂီန့လီ. ဖိဂံခံသဝီ, ဘံလုကီဆဲဒ်, နုသထိုင်ကီရုဒ်

တင်ဘုရားတင်ဖိန် မှတ်တော်အိန်သးသမူအခိန်သ့ၣ်အကျိတခါလ၊ ကညီပုထူလံးဖိသ့ၣ်တဖန်အဂီၢ်၊
ဖိဂံၢ်ခံသဝီ၊ တံလုကီၢ်ဆဉ်၊ နုသထူၣ်ကီၢ်ရှဉ်

ကိုဖိသျှင်ဘိဉ်သးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးသကိးလုၣ်ယီၤဖဲကိုပျၢ်အဆၢကတီၢ်,
ဖိဂံၢ်ခံသဝီ, ဘံလုကီၢ်ဆၣ်, နူသထုၣ်ကီၢ်ရုၣ်

ပွဲဖွဲ့ပွဲခွဲ

ဖွဲ့ဖွဲ့ (၈၃) နှစ်အံ့ မှာပွဲသဝီသိုကွသးပျာလှအချးနှိုမိာ်စီပာ်ယာ်တက ဖဲဖိ ကံခံသဝီအံ့နှိုလီ။ ဖွဲ့ဖွဲ့အဟံာ်ဖိယီဖိ မှာပွဲအဆိကတားတဖျာ်လှအသိုာ်ထီာ်ဝဲဖျာ် ဖိကံခံသဝီအံ့နှိုလီ။ ဖွဲ့ဖွဲ့အဟံာ်လှအမှာ် နှိုမံ့အူ ဒီးအမိာ်လှအမှာ် နှိုသ့မူးဒီးအတံ သိုာ်တဖျာ် သိုာ်ထီာ်ဟံာ်အဆိကတားတဖျာ်ဖဲဖိကံခံ ဒီးအခါဖဲနှို ဖွဲ့ဖွဲ့အမိာ်နှိုသ့မူး မှာ်ဖျာ်ဒီးပှာ်သဘူ, မှာ်ကနှိုထီာ်သိဒီးနှိုလီ။ ဖိကံခံသဝီအံ့ကအိာ်လံအနံာ် (၂၀၀) ဘျာ် လံနှိုလီ။ ဖွဲ့ဖွဲ့အမိာ်စံးဝဲဖျာ် ဖဲလှအဟဲအိာ်အခိာ်ထံးနှို, ဖိကံခံသဝီအံ့ပျာ်တီာ်ဒီး အဝဲပျာ်တီာ်ဒိာ်မးနှိုလီ။ လှခံဖွဲ့ဖွဲ့အဟံာ်အဖိအလံ ဒီးအဘူးအတံာ်သိုာ်တဖျာ် ဟဲအိာ် အါထီာ်ဒီးသဝီအံ့ဒိာ်ထီာ် ဒီးအိာ်ကံဆိးကျာ်တူခဲကနံာ်အံ့နှိုလီ။ ဖဲဖျာ်ခိာ် (ယပာ်သး) ဟဲနှိုလီအူကီာ်ပယီပှာ်အခါ, ဖွဲ့ဖွဲ့အဟံာ်ဖိယီဖိဘာ်သ့မိအိာ်ကလှပျာ်လှနှိုလီ။ မှာ်နုာ်ခိာ်လဲမဲလှပျာ်ပှာ် ဘာ်ထီာ်ဝဲဖျာ်လှဖျာ်ခိာ်သ့တဖျာ်ကဟဲနှိုလီလှသဝီပှာ်အယီ နှိုလီ။

ဖွဲ့ဖွဲ့လှအသးအိာ် (၈၃) နှစ်တကအံ့ မှာပွဲအသးပျာ်ကတားဖဲဖိကံခံသဝီပှာ်လှနှို လီ။ ဖဲဟံာ်ခိဟံာ်နှိုအတားလဲခိဖျာ်ဒီးတားဂှာ်တားကျိဘာ်ထွဲဒီး ဖိကံခံသဝီအတားသိုာ် ထီာ်ဆိလီသးအခိာ်ထံးခိာ်ဘိအဂှာ်နှိုလီ။

တၢ်ဘျဉ်တၢ်ဖီၣ်ဒ်အမၤကျိၢ်ပနၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်နီၢ်ခိတၢ်လျာ်
အိၣ်သးသမုၤအခိၣ်သ့ၣ်အကျိၢ်တခါန့ၣ်လီၤ.
ဖီၣ်ခံသဝီ, ဘံလုကီၢ်ဆၢၣ်, နူသထူၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်

ဖိကံခံကညီပုထုလံဖိသုတဖန်အံ၊
အါတကု်မှ်ပုစု်နာ်ဘူးဒးတါဘါနု်လီ။

ကျွမ်းကျင်သောအဖွဲ့အစည်း၊ ပျံလျှောက်လီအကတဖန်ဟဲဆါအိုင်တင်အိုင်တင်အီဒီးတင်အကသွန်တဖန်
လာကညီထူလံသဝီတဖန်၊ ဖိဂံခံသဝီ၊ ဘံလုကီဆန်၊ နုသထွန်ကီရုန်

ကညီပျံတဝါထူလံအတင်ပင်ထံနီဖးဒီးသမံသမီးကွာတင်ဟဲဆါကျွမ်းကျင်သောအဖွဲ့အစည်းကဲထိုင်လိုင်ထိုင်

ကညီသးစ်လဖိဂ်ခံသဝီ တချူးလဲဆူအစံဒဲအခါ ဒိသကီးတဂ်ဂါ,
ဖိဂ်ခံသဝီ, ဘံလုကီဆဂ်, နူသထုဂ်ကီရုဂ်

ဖိဂ်ခံသဝီထူလံ အတၢ်အိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီသး, ဘံလုကီၢ်ဆၢၣ်, ဣသထူၣ်ကီၢ်ရၢၣ်

ကညိပှၤတၢ်ထူလံအတၢ်ပၣ်ထံနီၤဖးဒီးသမံသမိးကွၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ရၢၣ်ကျဲပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤလၢဆံဖျိၣ်န့ၣ်ဘျၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်

ပွားဖိုင်သွင်ကံဝန်စဲ (သွင်ကံဝန်စဲသရုပ်)

နီဝုကွံင်မုာ်ကသံင်သွင်ကံဝန်စဲသရုပ်တဂု ဝိးကွာ်ထွဲပုဆူးပုဆါဖဲဖိဂံင်ခံ, ကသံင်သွင်ကံဝန်စဲအးန့လီ. အဝဲဒီးန့ဘတ်တတ်သွတ်ဘတ်အံလအဖု အုသုင်ခွဲအအိန်န့လီ. တနံင်ဘတ်တနံင်န့ ကူစါယါဘျါဘတ်ပုဆါအိန်အဂု (၃၀၀) ယပ်ယပ် ဒီးလအနံင် (၁၀) ဘျိုင်အတီပု ကူဆါယါဘျါဘတ်ပုဆါကအိန်လ (၃,၀၀၀) ဘျိုင်န့လီ. တံဆါလကူစါယါဘျါဘတ်ဝဲတဖင်အိန်အါမဲအကျါ တံဆါလအဘတ်ဟုင်တံဆါကတီဒီးကူစါဝဲတဖင်မုာ်ဝဲဒင် “ကလံဘတ်တံဆါ, တံထီင် (မ့) တံတိကျံး , ထိုင်ပျိုင်တံဆါ, တံသးတထံတံဆါ, သွံင်ထံစံတံဆါ, စုချိုင်ခိင်ချိုင်, တံဘတ်ကူးဘတ်ကါ, တံလီလျှော့, တံဆံင်ဆါ, တံဝဲ.” သွင်တဖင်န့လီ. တံခိင်ဆါနါဆါ, တံဟာဖလူ, ပိင်မုင်တံဆါဒီးတံဆါညီနုာ်မအသးတဖင်စုာ်ကီး ကူစါဝဲဒီးကသံင်သွင်ကံဝန်စဲလင်န့လီ. နီဝုကွံင် စံးဝဲဒင်အဝဲမုာ်ကူစါယါဘျါဘတ်ပုဆါတဂုဒီးမုာ်ဘျါကူန့ လီလင်လအတုထိုင်ယိုင်န့တဖျိုင်န့လီ. ကသံင်သွင်ကံဝန်စဲတဖင် အါတကွာ်တံမန့အါလလီကဝိပုဒီး ကဝိပုတပုတဝါသွင်ပုအပုန့လီ. ပုဆါလအဟဲကူစါယါဘျါအသးတနီန့ လဲကူစါအသးလအဝဲပုတံဆါဟံင်တဘျါဘတ်ဒီးတံပုတံကလံဒိုင်အယိ, လအံဟဲယါဘျါအသးဒီးအါဖဲဖိဂံင်ခံသွင်ကံဝန်စဲအးန့လီ. နီဝုကွံင်အံမဲစါတံလအသဝိပုလအသွင်ပုတကပမုာ်ဂု, ပုဂုဝိတံမမုာ်ဂု ဒီးလအဆုင်ချတံမမုာ်ဂု ကဲထိုင်တံဘျူးတံဖိုင်အါမး လအဖိဂံင်ခံသဝိဖိဒီးသဝိလအခိင်အယါသွင်တဖင်အဂီန့လီ.

နီဝုကွံင်အိန်ဒီးတံမုာ်လင်ဖးဒိုင်လအဖိကျါတဂုကု ကဟံးဖိင်ထိုင်ကုတံသွတ်ဘတ်အံန့လီ. အဝဲအိန်ဒီးအဖိဝဲလင် (၇) ဂု အကျါ, အဖိခါအိန်ဝဲဒင် (၅) ဂုန့လီ. အဖိခါသွင်တဖင်န့ထိုင်ပုလီဖး, အိန်လအတံလီအဂု ဒီးဖဲသဝိပုအံအဖိမုင်အိန်တံတဂု ဒီးမနုာ်ဟံအသးလအမိတံသွတ်ဘတ် ဒီးမဲစါအမိလအသံင်သွင်ကံဝန်စဲတံမန့လီ. ပုလအကလူပိင်ထွဲအမိဒီးအဖုခိင်လီတခိ မုာ်ဒင်အဖိမုင်လအအိန်ဒီးအါဘူးဘူးတံတံတဂုန့လီ. လအံကတံ နီဝုကွံင်စံးဝဲဒင်လ, “တံကူင်ဘတ်ကူင်သုလအိန်ဒီးယါန့ ယတအဲင်ဒီးလလီမံကွံင်ဘတ်. မလီမံအါတသုဘတ်, ဘတ်နီခိလီဆုဖိစါလံစါလီ.”

နီဝုကွံင်, ကသံင်သွင်ကံဝန်စဲသရုပ်, ကဝိပုတပုတဝါသွင်ပု, ဖိဂံင်ခံသဝိ, ဘံလုကီဆင်, နုသထိုင်ကီရုင်

“တဘျီခါပုကစာ်ခိပ်ပိတ်ခါလအသးအိန်အနံင် (၃၀) ဘျှင် လာဂု်သ့ဂ်လါအုဂ် ဘဂ်အခိန်တကု အခိန်ညိးတုးဖေလဲင် အခိန်ထိန်လုးထိန်လါဒီတခိ. အခိန်လအညိးတခိ အဖံထိန်ပဲးပဲး. ယမကဆီအခိန်ဒီးဆိးကါကသံဂ်သ့ဂ်ဂံင်ဝဂ်စဲသ့ဂ်တဖဂ်လာတံာ်ယါဘျါကု အခိန်လာဂု်အုဂ်အိအံးန့ဂ်လါ. တချုးလာအဟဲဆုယအိန်အခါ အဝဲလဲလါကူစါသးလာတံာ် ဆါဟံဂ်. ဒီးကသံဂ်သရဂ်ယုအိစုပယိအကလိာ်တဆံ (၁ ကကွါ) လာတံာ်ကဘဂ်ဒိဂ်ကွံင် အခိန်လာဂု်အုဂ်အိတကပအဂီ်န့ဂ်လါ. ဝဲယကူဆါယါဘျါအိဝဲကသံဂ်သ့ဂ်ဂံင်ဝဂ်စဲဒါးပု တလါပဲးပဲးဒီး ဆဲးဒုးအိအိကသံဂ်လါခံလါအတီာ်ပုဝံအလိာ်ခံ အတံာ်ဘျါကုမုာ်မုာ်နီာ်နီာ်ဒီး ကုမတံာ်ကဲဝဲဒဂ်န့ဂ်လါ”. ကညိပုတထုလံဖိလအအိန်ဆိးဖဲဖိဂံင်ခံသ့ဂ်တဖဂ်အဂီ်, ကဝီ ပုတမုာ်ကသံဂ်ဒါးဖးဒိဂ်တဖျုဂ်လအဝဲသ့ဂ်အဂီ်န့ဂ်လါ.

ကညိပုတထုလံဖိလအတံာ်ပာ်ထံနိးဖးဒီးသမံသမိးကုတံာ်ပာ်ဆုရဲဂ်ကျဲပုတထုသ့ဂ်ပုလါဆံဖိဂ်နံင်ဘျှင်အတံာ်ကဲထိန်လိဂ်ထိန်

လီကဝီပျာထူလံဖိသုန်တဖန် လဲလီမေတ်လီ
ကွိုရှန်ကယာ် ဒီးတ်ဗုသုန်ညါအတ်ဟူးတ်ဂဲဖဲ
ကဝီပျာတပျာတဝသုန်ပျာပျာ, ဖီဂံခံသဝီ,
ဘံလုကီဆန်, ဣသထုန်ကီရှန်

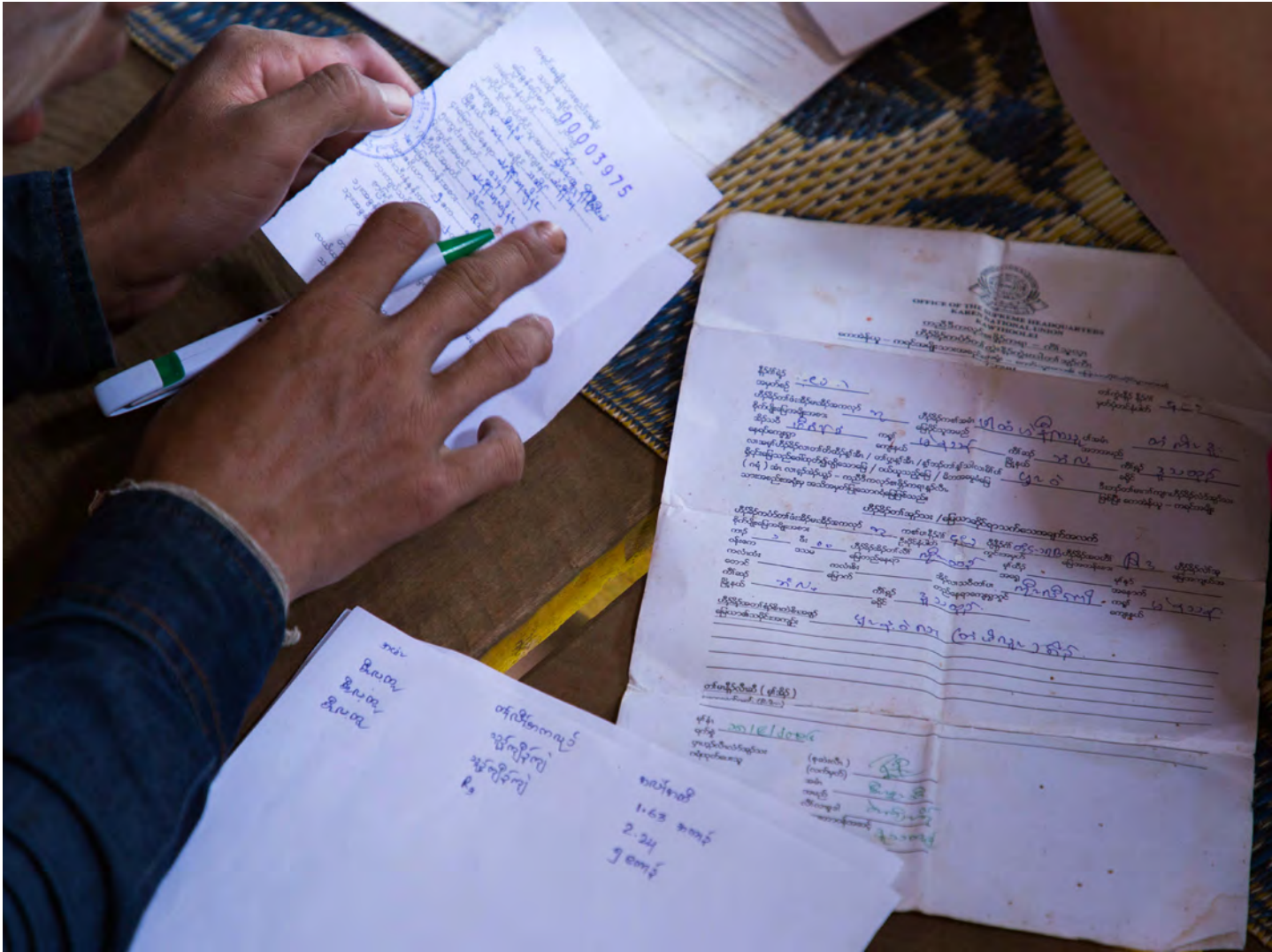

တၢ်န့ၢ်ပၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၤန့ၣ်ယၢ်

ဒ်တၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်အစိတဖၣ်အစိအိၣ်ဝဲအသိး, ကညီပုၤတတၢ်ထူလံၤလၢအအိၣ်ဆိးဖဲကီၢ်သူလုၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ် ဆိးကါဝဲဒၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးဒီး တၢ်ပဆၢရဲၣ်ကျဲၤသကိးမိၢ်ပၢ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံၤ ဒ်ပုၤတဖၣ်ယီၤတထၢယီၤအသိးန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံၤတၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤလၢပုၤထူလံၤဖိဖဲဖိၣ်ခိၣ်ပၤပြးဒီးပဆၢရဲၣ်ကျဲၤသကိးအိၣ်တပုၤယီၤအံၤ ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်လၢအမ့ၢ် “ဖိၣ်ခိၣ်ကပံၤ” န့ၣ်လီၤ. ဖိၣ်ခိၣ်ကပံၤလၢအကူၤပုၤ (ဟီၣ်ခိၣ်ခဲၣ်ဖိၣ်ခိၣ်အလံၤအထီၤ) ခဲလၢ်အိၣ် (၉၃၁) အ့ၣ်ကၢ်အံၤ လီၤကဝိပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်မၤအိၣ်ဒီးဆိးကါအိၣ် ခိဖျိတၢ်မၤအိၣ်စံၣ်, တၢ်ဖဲးခုးဖဲးသံၣ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးကျိး, တၢ်ဒိသဖၢဒီးရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤန့ၣ်ဆၢတၢ်မူတတၢ်ခိဖျိပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤ, တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါဒီးတၢ်န့ၣ်တၢ်ထုအလီၤအကျဲ, ကိၣ်ကိၢ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဖၢ, တၢ်သ့ၣ်ခိၣ်ဒီးဟံၣ်ယီၤတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒိသဖၢဒီးအုၣ်ကီၤက့ၤကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်န့ၢ်ပၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၤန့ၣ်ယၢ်အဂီၢ်, ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်စံၣ်ပုၤသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤ. ကညီပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဖဲဖိၣ်ခိၣ်ကပံၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ် နီၢ်တဂၤတၢ်န့ၢ်ပၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၤအလံၤအုၣ်သးန့ၣ်လီၤ.

ကညီပုထူလံဖိဖဲဖီဂံခဲကီပုသုတဖှ် ပှ်ထံဖီးကွာထံသမံသမိးက့ အဝဲသုတဲာ်န့ဟဟီခိဂံပံလံအုဂံသး
လာခုဂံအဲဂံယုဂံပံပှ်သုဂံဖှ်ဝဲကျိဟ့ဂံလီအီသုဂံတဖှ်, ဖီဂံခဲသဝီ, ဘံလုကီဆဂံ, န့သထုဂံကီရုဂံ

ကညီပုထူလံဖိဖိကံခံသဝီ ဒီးနံတံနံဟဟီဝ်ခိင်ကပံဝ်ခွဲးယာလာခွင်အဲင်ယုင်ပဒိင်အအိင်၊
ဖိကံခံသဝီ၊ ဘံလုကီဆင်၊ နုသထုင်ကီရုင်

ဖိကံခဲသေဝီ ယာ် ဒိကံ

- 1. ချံသေဝီ အကျယ်အဝန်း - ၇၆၀၀ မြ.မီတာ
- 2. ပြည်တွင်းလမ်းဆုံ ချိတ် ချိတ် - ၁၀၁ မြ.မီတာ
- 3. ပြည်ပိုက်ဆံကွက် ပိတ် - ၇၆ မြ.မီတာ အကျယ်အဝန်း - ၁၅၇၀၀ မြ.မီတာ

ဖိကံခဲသေဝီ

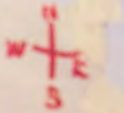
- ကျွန်းပေါ်ပျော် - ၂၀ မြ.မီတာ
- ကျွန်းပေါ်ကမ်း - ၂၀ မြ.မီတာ
- ပုဂံ - ၁၁ မြ.မီတာ
- ပုဂံ - ၁၇ မြ.မီတာ

- ယာ် ဒိကံ - ၂၆ မြ.မီတာ
- ပျော် - ၈၀ မြ.မီတာ
- ပုဂံ - ၈၇ မြ.မီတာ
- ခဲသေဝီ - ၅၅ မြ.မီတာ
- ကျွန်း - ၁၆၇

- ဝဲကွဲ - ချိတ်
- ချိတ်
- ▲▲▲ ပြည်တွင်းလမ်းဆုံ
- ▲▲▲ ချိတ်
- ▭ အိမ်
- ⊕ အုတ်ဆိပ်
- ⊕ အုတ်ဆိပ်
- ▭ အိမ်
- ⊕ အုတ်ဆိပ်
- ⊕ အုတ်ဆိပ်
- ▭ အိမ်
- ▭ အိမ်
- ▭ အိမ်

အိမ်ထောင်

- ▲ အုတ်ဆိပ်
- ▭ အိမ်
- ▭ အိမ်

- ပုဂံ - ၅၅ မြ.မီတာ
- ပုဂံ - ၅၅ မြ.မီတာ
- ပုဂံ - ၅၅ မြ.မီတာ

- ပုဂံ - ၅၅ မြ.မီတာ
- ပုဂံ - ၅၅ မြ.မီတာ
- ပုဂံ - ၅၅ မြ.မီတာ

- ပုဂံ - ၅၅ မြ.မီတာ
- ပုဂံ - ၅၅ မြ.မီတာ
- ပုဂံ - ၅၅ မြ.မီတာ

.....

ပမံၤကသံမၤလိပ်လီၤ

ပပုၤကသံမၤလိပ်လီၤ

သုၣ်ခိၣ်ကသံအိၣ်ကတီၤ

ဝၣ်ခိၣ်ကသံအိၣ်ကတီၤ

ကတီၤသုၣ်လီၤယုၣ်အသိ

သုၣ်လီၤကတီၤယုၣ်အသိ

သုၣ်လီၤယုၣ်ဒီးချၢၣ်စီၤကြီၤ

ထီၣ်ဒုထီၣ်ကိးမိၣ်တၢ်အိၣ်

.....

လီကဝီပုထုလံဖိဖဲ
ဖီဂံခဲကီသုဂ်တဖု ဣဂ်လီ
တဂ်ပိဂ်သကီးအဝဲသုဂ်အထံဆာ
ကီဆာအဂ်အကျိ၊ ဖီဂံခဲသဝီ၊
ဘံလုကီဆဂ်၊ ဣသထုဂ်ကီဂ်

ကညီပုတဝထုလံအတဲာ်ဝဲာ်ထံနီဖးဒီးသမံသမီးကွာတဲာ်ဟဆာရဲဂ်ကျဲပုတဝထုဂ်ပုလဆဲာ်ဖိဂ်နံဂ်ဘျဲဂ်အတဲာ်ကဲထီဂ်လိဂ်ထီဂ်

ကညီပုထူလံးဖိဖဲဖီဂံင်ခဲကီသုဂ်တဖဉ် ဟုဂ်ထီဂ်အဝဲသုဂ်တဲာ်ဘဂ်သးလာတဲာ်ကလီမဲာ်တဲာ်ဟု
သုဂ်ညါဒီး တဲာ်သမံသမိးကွဲာ်ကုပုတတဲာ်သုဂ်ပုဂ်အတဲာ်အိဂ်သး, ကဝီပုတပုတတဲာ်သုဂ်ပုဂ်,
ဖီဂံင်ခဲသဝီ, ဘံလုကီဆဂ်, နူသထုဂ်ကီရုဂ်

ကညီပုထူလံဖိဖိကံင်ကီသုတဖာအတီလုအိန်သးသမု အလံင်နံင်လံင်လါတံင်လဲတရံးအသး
လာတနံင်အတီပု၊ ဖိကံင်သဝီ၊ ဘံလုကီဆု၊ နုသထုင်ကီရု

ဖိဂံခဲကီၢ်ကညီပှထူလံၤဖိတဖၣ် လဲၤလီၤကွၢ်စ့ၣ်တယၢ်ဒီးသမံသမိးက့ၤသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်အိၣ်ယၢၤဖဲ ကတီၢ်ပူၤတၢ်တၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ပူၤအဆၢကတီၢ်, ဖိဂံခဲသဝီ, ဘံလုကီၢ်ဆၣ်, နူသထုၣ်ကီၢ်ရှ့ၣ်

တၢ်လီၤဃုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနီၣ်မၤယါက့ၤကသံၣ်
သ့ၣ်ဂံၢ်ဝံၣ်ဖဲဲဲ ကဝီၢ်ပုၤတၢ်ပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤပုၤ
ဖီၣ်ခံၣ်သဝီ, ဘံၣ်လုၤကီၢ်ဆၢၣ်, ဖုၤသထုၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်

ကညီပျတထူလံဖိသုဉ်တဖဉ်ဆိးကါဝဲဒဉ်ဟါခါ (ချူးစါ) စးဖီကဟဉ်ပီးလီ ဖဲတါမတါဗုသုဉ်ညါကုသုဉ်ပျတါအိဉ်ယါအဆါကတီ၊
 ကဝီပျတတပျတတသုဉ်ပျ၊ ဖီဂံခံသဝီ၊ ဘံလုကီဆဉ်၊ ဇုသထုဉ်ကီရုဉ်

ပျာထူလံာ်ဖိဖိဂံာ်ခံသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲအစဲသ့ၣ်လီၤမၤနီၣ်မၤယါကျၢမ့ၢတၢသ့ၣ်ပျာ်ဟီၣ်တဝီၤအဆၢသီသီအဆၢကတီၢ် (တၢ်ဂီၤ-ခုၣ်)

ကညီပုထုလံဖိဖိဖိကံကီ နီးကီသုလုသုပျံဝဲကျိ ဟ်ဖိုင်မသကိးတါတပုမီ
ဖဲတါလီကျိစုနကယာ်နီးတါလီသမံသမိးကုသုပျံ, ကဝီပုတပုတဝသုပျံ,
ဖိကံခံသဝီ, ဘံလုကီဆာ်, ဣသထုနကီရုန

တင်လီကွင်စုကယာ်, တင်ဟုသုဉ်ညါဒီးတင်မနီဉ်မလါကွာကတီပူတာသုဉ်ပှ်တင်အိဉ်ယာ, ဖိကံခံသဝီ, ဘံလုကီဆဉ်, ဒုသထူဉ်ကီရုဉ်

မ . ငမ မ င င
သံသရာဟိုဟိုတဝါသရာ
ဟိုဟို

လဲခံသဝီ, လှသိကီဆာ, မှီတြီကီရူာ်

သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးကဏါတူာ်ဃံလၢသ့ဉ်တဖဉ်, လဲခံသဝီ, လူသီကီာ်ဆဉ်, မုာ်တြီာ်ကီာ်ရဉ်

သိသံဃ်ပွဲဂီပုတတသုဉ်ပုအံးပုဉ်ကိ

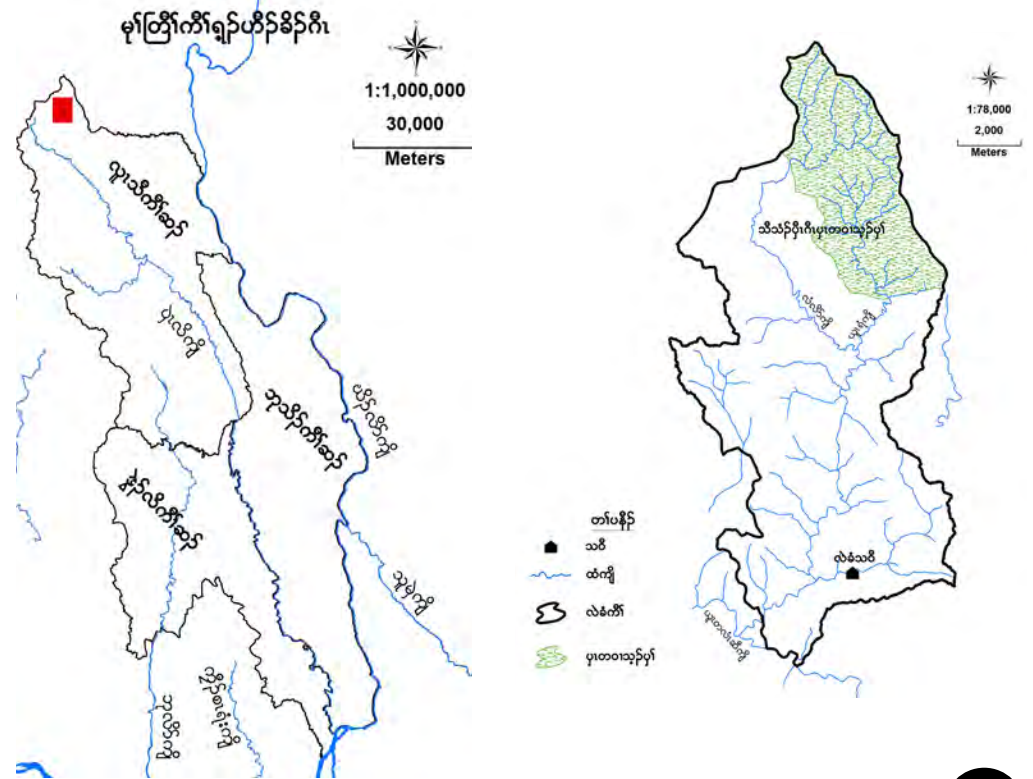
သိသံဃ်ပွဲဂီပုတတသုဉ်ပုအံး ဘဉ်တံးဒုးအိဉ်ထီဉ်အိဉ်ဖဲ (၂၀၁၁) နံဉ်အတီဉ်ပုလု ကညီပုတတထူလံးသုဉ်တဖဉ် ဒီးအိဉ်သုဉ်လီဉ်အသးဖဲ လဲခံအကီဉ်, ခုပုကရူဉ်, လုသီကီဉ် ဆဉ်, မုဉ်တြီဉ်ကီဉ်ရူဉ် ဖဲယိဉ်လိဉ်တံးမုဉ်တံးခုဉ်ကရူဉ်အပုန့ဉ်လီဉ်. ဒ်စိပီဉ်တံးမုဉ်နီဉ်မယါ အိဉ်ဝဲအသိး, လဲခံကီဉ်လုအဘဉ်တံးယုဉ်ထွဲအမံးဒ်စိလဲမုဉ်အ လုအမုဉ်မိဉ်ပံးဖဲလုညါလု အဟဲအိဉ်ဆိးဒီးသုဉ်ထီဉ်ကီဉ်တဘုဉ်အံးန့ဉ်လီဉ်. လဲခံကီဉ်လုအကွီဉ်ပုအိဉ် (အလဲဉ်အထီ) လုအအိဉ်ခံကလးအုကံးဘျဉ်အံး ဟံဉ်ခိဉ်ခဲလုအိဉ်ဝဲဒဉ် (၃၇) ဖျဉ်န့ဉ်လီဉ်. လဲခံကီဉ်အံး တံးသုဉ်ထီဉ်ဆိလီဉ်အိဉ်ကအိဉ်တုဉ်လံပုအစိတဆဲ တုဉ်မုဉ်ဆါတနံးအံးန့ဉ်လီဉ်. လီဉ်ကဝီဉ်ပု ထူလံးဖဲလဲခံကီဉ်သုဉ်တဖဉ် အတံးလုအိဉ်သးသမုဉ်ခိဉ်သုဉ်တခိမုဉ်ဝဲဒဉ် တံးထုစံဉ်ဖဲဒုးဒီး တံးဘုဉ်တံးဖိဉ်သုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီဉ်.

ဖဲတံးဒုးအိဉ်ထီဉ်ပုတတသုဉ်ပုအံးအခိဉ်ထံးခိဉ်ဘိအဆာကတီဉ်, ကညီပုတတထူ လံးဒ်အမုဉ်လဲခံ, စံဉ်ဒု, ဒီးကုဉ်ဂီဉ်သုဉ်တဖဉ် ကုဉ်လိဉ်တံးပိဉ်ဒီးပံးဖိဉ်မယါကိးတံးတပု ယီ ဘဉ်ဆဉ်ဘဉ်တံးပုအုရဲဉ်ကျဲအိဉ်လီဉ်လုလဲခံပုတတန့ဉ်လီဉ်. ဖဲန့ဉ်အဆာကတီဉ် ပု တတသုဉ်ပုအံး တံးကိးနုဉ်အမံးလုသိသံဃ်ခိဉ်ပုတတသုဉ်ပုဘဉ်ဆဉ် ဖဲ ၂၀၁၆ နံဉ်န့ဉ်တံးကိး ဆိတလဲကုဉ်အမံးဆု သိသံဃ်ပွဲဂီပုတတသုဉ်ပု လုအကျါဘာဝဲဒဉ်သိသံဃ်ခိဉ်ဒီးပွဲဂီခိဉ် လုအမုဉ်ကစါဒီးမိဉ်ဖါခဲဖျဉ်အံးန့ဉ်လီဉ်. ပုတတသုဉ်ပုအံး အကွီဉ်ပုခဲလုအိဉ် (၅,၄၆၆) အုကံးအံး လီဉ်ခါဉ်သးကီဉ်သုလုသုဉ်ပုဝဲကျဲပုပနီဉ်, ဆဲးလီဉ်မံးမုဉ်နီဉ်မယါ ဒီးဟ့ဉ်လီဉ် လံဉ်အုဉ်သးဖဲ (၂၀၁၆) နံဉ်န့ဉ်လီဉ်.

တချုးဒီးလုတံးဒုးအိဉ်ထီဉ်ပုတတသုဉ်ပုဖဲအပုကွံဉ်ဆဲဖိဉ်နံဉ်အတီဉ်ပုဘဉ်န့ဉ်, သုဉ်ပုအတံးဟးဂုဉ်ဟးဂီဉ်အိဉ်ထီဉ်ခိဉ်ဖိဉ်ပယီသုးအတံးဟးတံးဂီဉ်ဒီးတံးဒုးတံးယု, တံးဒွဲဉ် လဲးအိဉ်ပု, ဒီးတံးယုဉ်မုဉ်ဟးဖျိးသုဉ်တဖဉ်အယိန့ဉ်လီဉ်. တံးပညိဉ်အခိဉ်သုဉ်အကျါတမံးလု တံးဒုးအိဉ်ထီဉ်ပုတတသုဉ်ပု လုအကျါဘာဝဲဒဉ်သိသံဃ်ခိဉ်ဒီးပွဲဂီခိဉ်ကစါခဲဖျဉ်လုအံး မုဉ်ဒဉ်တံးဒီးသု, ဟံးယံးဟးယံးဒီးကဟုကယံးရဲဉ်သဲကတီဉ်ကုဉ်မိဉ်ပံးဖဲအဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်, တံးသုတံးပွဲ, သံခိဉ်မုဉ်ယါအလီဉ်အကျဲအမုဉ် ကစါသိသံဃ်ခိဉ်ပွဲဂီသုဉ်တဖဉ်အံးန့ဉ်လီဉ်.

တံးဂုဉ်အကံးခိဉ်ဘဉ်ထွဲသိသံဃ်ပွဲဂီပုတတသုဉ်ပု

- ၁ လီဉ်ကဝီဉ်ပုထူလံးဖဲဟူးဂါဒီးရဲဉ်ကျဲဒုးအိဉ်ထီဉ်အိဉ်ဖဲ (၂၀၁၁) နံဉ်
- ၂ ပုတတသုဉ်ပုအကွီဉ်ပုခဲလု (၅,၄၆၆) အုကံး
- ၃ အိဉ်သုလီဉ်အသးဖဲလဲခံကီဉ်, ခုပုကရူဉ်, လုသီကီဉ်ဆဉ်, မုဉ်တြီဉ်ကီဉ်ရူဉ်
- ၄ ဒီးနုဉ်ကီဉ်သုလုသုဉ်ပုဝဲကျဲအလံဉ်အုဉ်သးဖဲ (၂၀၁၆) နံဉ်
- ၅ တံးနုဉ်ဘျုးနုဉ်ဖိဉ်လီဉ်ဆိလုပုတတအကီဉ်မုဉ် တံးဒီးသုဒီးကဟုကယံးဘဉ်ကုဉ်ကညီပုထူလံးဖဲတံး သုတံးပွဲအလီဉ်အကျဲအမုဉ်သိသံဃ်ခိဉ် ဒီးတံးမံးလုဆဲဖိဉ်ကီဉ်ဖိဉ်လုအကံးဒီးအစါကလီဉ်တုဉ် သုဉ်တဖဉ် ဖဲကျဲအိဉ်ကဒုအိဉ်ထီဉ်ပုတတသုဉ်ပု
- ၆ ဘဉ်တံးပုအုရဲဉ်ကျဲအိဉ်လုလီဉ်ကဝီဉ်ပုထူလံးဖဲဟံဉ်ခိဉ် (၃၇) န့ဉ်

၂ Moo. SSB, 2016. Kheshorter, Thawthee Pworgaw Wildlife Survey, Karen State, Burma

ဖဲလၢကရၢကရၢဒီးကိဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲမၤတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါအခါ အဝဲသ့ၣ်ကွဲးဟံတၢ်တၢ်ပနီၣ်လၢသ့ၣ်ထူၣ်ကပၤလိၤ ဖဲသီသံၣ်ကစၢ်ခိၣ်, လဲခံသဝီ, လုၤသီကီၢ်ဆၢ, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢ

လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိဖဲလဲခဲၤကီၢ်ဒီးကီၢ်သုၤလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤ ပှၢ်ဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်မၤတၢ်လီၤကျၢ်စုၣ်ကယၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဖဲ
သီသံၣ်ပှၢ်ဂီၤပှၢ်တတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ပှၢ်, လဲခဲၤသဝီ, လုၤသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်

သီသံဉ်ပွါဂီပုတတသုဉ်ပုာ်, လဲခံသဝီ, လူသီကီာ်ဆဉ်, မုာ်တြီာ်ကီာ်ရုဉ်

ကညီပုထူလံဖိအနုသဝီအတံအိၣ်သုၣ်ထီၣ်ဆီလီသးဖဲ
လဲခံကီၣ်, လဲခံသဝီ, လုသီကီၣ်ဆၣ်, မုၢ်တြီကီၣ်ရှၣ်

ကညီပျတတထူလံအတၢ်ပာ်ထံနီုဖးဒီးသမံသမိးကွၢ်တၢ်ဟအော့ရဲၣ်ကျဲပျတတသ့ၣ်ပျာ်လၢဆံဖျိၣ်န့ၣ်ဘျၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်

သဘျုန်သဲးသန် (တၢ်ခါယါ) ဒီးထံခါ မှၢ်ကညီပှၤထူလံၤဖိအတၢ်တူၢ်လိာ်ခိၣ်ဆၢပှၤတၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိတခါန့ၣ်လီၤ.
လဲခံသဝီ, လုၤသီကီၢ်ဆၢ, မှၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်

တၢ်အုၣ်သးလၢတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအစီၣ်ခိၣ်

“ပတၢ်ပညိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤအံၤတခါ မ့ၢ်ဒ်သိးဒီးပထံလီၤကီၢ်ပှၤသ့ၣ်ပှၤဝၣ်ပှၤ, ထံနိ, ဒီးကလံၤသိၣ်ဂီၤ, ပှၤပှၤအတၢ်အိၣ်ယၤကဘၣ်လီၤဘၣ်စးလၢပစိၤခၢကတီၢ်အံၤ ဒီးဆူညါပဖိစိၤလံၤစိၤ ကထံၣ်ဘၣ်က့ၤသ့ၣ်ပှၤအဂီၢ် ပကတီၢ်ဆိက့ၤအိၣ်လီၤ”

“လၢသ့ၣ်ပှၤကထီၣ်အသး (၈) နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ ထံနိသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲၣ်ဂ့ၤထီၣ်, သ့ၣ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲၣ်ဂ့ၤထီၣ်, ကလံၤသိၣ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီးဘၣ်လီၤဘၣ်စး, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အါထီၣ်, ထိးမံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲၣ်အိၣ်အါထီၣ်, တၢ်ဘီၣ်နၢ, သယုၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်အါထီၣ်, ဒီးပထံၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးဘီၣ်သိၣ်ဖိ (ခ့ၣ်ပှၤပိၤ) ဒီးဘီၣ်သိၣ်ဖးဒိၣ်အခိၣ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၢ်လီၤ”

“တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအရ့ၣ်ဒိၣ်လၢတၢ်ထံၣ်န့ၢ်အိၣ်လၢပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤပှၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ သယုၢ်ပှၤ (ကယုၢ်ပှၤ), ဘီၣ်သိၣ်, တၢ်ဘီၣ်နၢ, တၢ်ဟံ, တၢ်ယီၤ, တၢ်ဖး, ထိးမံၤ, တၢ်သ့ၣ်ဝါမဲၣ်, တၢ်အုး, တၢ်သ့ၣ်, ထံၣ်မံၤ, တၢ်ဘီၣ်ကိၣ်, ထီၣ်ဘျၢၣ်, ထီၣ်ဘျၢၣ်, ထီၣ်ဂံၢ်, ဆိမံၤ, ဒီးအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအရ့ၣ်ဒိၣ်လၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုၤတြီၢ်ဝဲဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဘီၣ်နၢ ဒီးသယုၢ်ပှၤန့ၢ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးသယုၢ်ပှၤတခါ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုၤသ့ၣ်တဖၣ်ပှၤလၢ သယုၢ်ပှၤမ့ၢ်အိၣ်လၢပှၤတဘျၢၣ်န့ၢ်အမ့ၢ်ကိးထီၣ်တခါ ဒုးသယုၢ်ပှၤန့ၢ်ဘျၢၣ်ဒီးချၢၣ်န့ၢ်ထုၣ်န့ၢ်လီၤ. ဝဲတၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ပးဖျိးဒီးတၢ်စံၣ်တၢ်ယုၢ်အဆၢကတီၢ် ပှၤဖိသ့ၣ်မ့ၢ်ဟီၣ်န့ၢ် သယုၢ်ပှၤကိးလီၤဘၢတၢ်ဟီၣ်တၢ်ယၤအကလုာ် ဒ်သိးဒုၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်အသုတန့ၢ်ဟူတဂ့ၤအဂီၢ်, မ့ၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတကလုာ်လၢအတအိၣ်ဘုအိၣ်ဟုဘၣ်, ဒီးအဟူးကိးသးကိးဒီးပှၤပိၤခါလၢအမ့ၢ်ခးဘၣ်အိၣ်တဂၤလၢလၢန့ၢ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဟူးကိးသးကိးလၢအမါအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ”

စိၤမဲၣ်, ကမံးတံၢ်ခိၣ်, သီသံၣ်ပှၤဂီၤပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤ, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်

စိၤမဲၣ်, ကမံးတံၢ်ခိၣ်, သီသံၣ်ပှၤဂီၤပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤ, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်

ကညီပုထုလံဖိဖဲလဲခဲကီၢ်, လုၤသီကီၢ်ဆၢ, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢ

ခုးပူတၢ်အိၣ်တၢ်အီ, တၢ်တံၢ်တၢ်ဘိးဒီးတၢ်သးတၢ်သၣ်
အကလၢ်ကလၢ်, လဲခံသဝီ, လူသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်

ကညီပွားထူလံဖိတ်အိတ်ဖျာ

ဒံဆံဉ် မှာကညီပွားထူလံဖိတ်လဲခဲကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်အိတ်ဖျာတခါန့ၣ်လီၤ. ဒံဆံဉ် လၢတၢ်မၤယုအိတ်ကလုာ်န့ၣ် တၢ်ဟံၣ်ကီၢ်ယၢာ်ဒံန့ၣ်ဆၢၣ်အသိး တၢ်ဒိတန့ၣ်ညါဘၣ်ဆၢၣ် မ့ၢ်ဒံဆံဉ်လၢတၢ်တံၣ်လီၤအိတ်လၢမိပူၤတခါ တၢ်ဟံၣ်ကီၢ်ယၢာ်အိတ်တၢ်ဝဲသၢလါန့ၣ်လီၤ. ဒံသ့ၣ်ကိးကလုာ် ဖဲးတၢ်မၤယုဒီးဟံၣ်ဆံဉ်အိတ်သ့, ဘၣ်ဆၢၣ်မ့ၢ်ဒံပျၢ် (ဒံသ့ၣ်လၢအမဲထီၣ်လၢပၤထံး) တခါ တၢ်တမၤအိတ်အိတ်ဘၣ် တၢ်မၤအိတ်ဒၣ်ထဲဒံလၢကစၢ်ခိၣ်လၢတၢ်ဒီးန့ၣ်အိတ်လၢခးပူၤသံဉ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒံသိးဒံဆံဉ်ကကဲထီၣ်အဂီၢ် အဆိကတၢ်တၢ်လဲၤဟံးန့ၣ်ဒံသ့ၣ်, သ့ကဆီအိတ်, ဆီတၢ်ဒံသ့ၣ်ခဲကဒါ, ဘုးကွံာ်အချံဒီးကံၣ်ဝဲဒၣ်ဒံသ့ၣ်လၢတၢ်ဆီတၢ်တၢ်ဝဲအိတ်တဝီဘၣ်တဝီဝဲအလီၢ်ခဲ ဘျးယုထီဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤဆံဉ်အိတ်တခါ ဒံကွီၤယုသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်သ့ကဆီအိတ်ဝဲအလီၢ်ခဲ တၢ်တံၣ်လီၤအိတ်လၢမိပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်တံၣ်လီၤအိတ်ခဲသီတုၤသၢသီဝဲအလီၢ်ခဲ ဒံကွီၤယုအိတ်ဆံဉ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်ဟံၣ်ကီၢ်ယၢာ်တၢ်အိတ်ဖျာတခါ လၢတၢ်မၤတၢ်လံအိတ်လၢမိပျာ်ဖံဖုလၢညါသ့ၣ်တဖၣ်အစိလဲန့ၣ်လီၤ.

ကညီပွားထူလံဖိတ်အတၢ်ပာ်ထံနီၤဖးဒီးသမံသမိးကွၢ်တၢ်ပာ်ဆၢၣ်ရဲၣ်ကျဲၤပွားထူလံသ့ၣ်ပျာ်လၢဆံဖျိၣ်န့ၣ်ဘျၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်

စီမံခန့်ခွဲမှုစီမံကိန်းအစီအစဉ်

တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအလီၢ်အကျဲလၢအမံၤ ဟူသၣ်ဖျါဒီးလီၤသးစဲ လၢအအိၣ်ဖဲလဲခံကီၢ်ပူၤတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ် သီသံၣ်ခိၣ်ဒီးပျီၤဂီၢ်ခိၣ်ကစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်ခိၣ်ကစၢ်စီဆံၣ်အံၤ ပှၤသးပှၤစံးယဲၤဝဲဒၣ်လၢ အစၢ်အမဲၣ်သၣ်န့ၣ် ကွၢ်လီၤတၢ်ဆူမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်တခါပၤ ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လၢကစၢ်အကိၣ်ခံတခါပၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကရၣ်န့ၣ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢမ့ၢ်ထီၣ်တကပၤန့ၣ် ပှၤဒိၣ်သဝီ, မ့ၢ်န့ၣ်တကပၤန့ၣ်လဲခံသဝီ, ကလံၤထံးတကပၤန့ၣ်ပယီၤသဝီ, ဒီးကလံၤစိးတကပၤန့ၣ် ဟံၣ်ဒိၣ်ယီၤသဝီ တဖၣ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးန့ၣ်လီၤ. ဖဲလီၢ်ကဝီပှၤထူလံၤဖိဖဲလဲခံကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်ယဲၤဝဲအသိး, သီသံၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ကစၢ်စီဆံၣ်လၢမ့ၢ်ယါဒီးတၢ်သ့တၢ်ပျီၤအိၣ်ဆိးအလီၢ်အကျဲတတီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အသိး, သီသံၣ်ခိၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်သ့တၢ်ပျီၤကစၢ်အံၤမ့ၢ်ပှၤကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟဲလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဒီးလီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်အလီၢ်တတီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲလုၢ်လၢထူသန့တၢ်စူၢ်တၢ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, ကစၢ်သီသံၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်စီတၢ်ဆံၣ်အလီၢ်တတီၤအယီၤပှၤကညီဖိလၢအအိၣ်မူပျဲဒီးတၢ်ဂ့ၤတၢ်ဝါဒီးတၢ်တီၤတၢ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ် တုၤမ့ၢ်အသံဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ် က့ၤအိၣ်ဆိးဘၣ်က့ၤဝဲဖဲကစၢ်သီသံၣ်ပျဲဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်, တၢ်သ့ၣ်မံၤသးမ့ၢ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ခုၣ်သးခုအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အသိးစံးစ့ၢ်ကီၢ်ဝဲဒၣ်လၢ, မ့ၢ်မ့ၢ်လၢပျီၤဂီၢ်ခိၣ်တခါမ့ၢ်ကစၢ်လၢအဘၣ်ယးဒီးပျုၤ, ပှၤအာပှၤသီအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲအယီၤ ပှၤကညီဖိလၢအဟဲအိၣ်မူဒီးမၤတၢ်တဂ့ၤတဝါဒီးတတီၤတလီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တုၤမ့ၢ်အသံဝံၤအလီၢ်ခံတဘျီ ကဘၣ်က့ၤအိၣ်က့ၤဆိးဖဲကစၢ်ပျီၤဂီၢ်ခိၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

ဘဉ်ထွဲဒီးကစာ်သီသံဉ်န့ဉ် ပှုထူလံဖိသ့ဉ်ကုသးပှု
စံးစ့ကီးအဂ့ၢ်လၢ သီသံဉ်ကစာ်ကယုန့ဉ် ပမ့ၢ်ထံဉ်ဘဉ်လၢအ
လုဂီၤလီၤလၢလၢ်ခိကလံထံးတကယုန့ဉ် ငူသဝီလၢအအိဉ်
ဆိးဖဲကလံထံးသ့ဉ်တဖဉ်ဖဲဒီးအိဉ်ခး မၤမ့ၢ်မၤဝဲ၊ ဘုဂ့ၤဟုဂ့ၤ
ဒိဉ်မးန့ဉ်လီၤ. ဒ်န့ဉ်အသိး, ကစာ်သီသံဉ်အံၤမ့ၢ်လုဂီၤထီဉ်ဆူ
ကလံထံးတကယုတခီ ပှုလၢအအိဉ်ဆိးဖဲကလံထံးသ့ဉ်တ
ဖဉ် ဖဲဒီးဖဲဒီးသံဉ် မၤမ့ၢ်မၤဝဲအိဉ်ဘဉ်ဝဲဂ့ၤမးန့ဉ်လီၤ. တၢ်ဒုဉ်
တၢ်ထူအိဉ်စ့ကီးဝဲဒုဉ်လၢ ဖဲတၢ်မ့ၢ်လဲၤဘျဉ်ထီဉ်ဘၢထီဉ်တၢ်ဖဲ
သီသံဉ်ခိဉ်အဆၢကတီၢ် တၢ်တဘဉ်ဟဲစိဉ်ယုဉ်တၢ်အိဉ်တၢ်အိ
လၢအအိဉ်ဒီးအသ့ဉ်အထံသ့ဉ်တဖဉ်ဘဉ်. သံးဧကၢ်ဧကၢ်လၢပှု
ကလဲၤဒုဉ်လီၤဘိးလီၤတၢ်ဖဲသီသံဉ်ခိဉ်စ့ကီး တၢ်ဒုဉ်တၢ်ထူ
အိဉ်ဝဲဒုဉ်လၢတၢ်တဘဉ်လဲၤစိဉ်ဘဉ် မ့ၢ်လၢသီသံဉ်ခိဉ်ကစာ်
န့ဉ်န့ၢ်ဘဉ်သံးအစိတမ့ၢ်ဘဉ်အိးဘဉ်အယိန့ဉ်လီၤ.

လီၤဆိဒုဉ်တၢ်ကညီထူလံဖိမိလုပၢ်လၢ်ဖိသ့ဉ်တဖဉ်
ဖဲအအိဉ်အဆိးတၢ်လီၤတပူၤဂ့ၤတပူၤဂ့ၤ, ဖဲအဝဲသ့ဉ်ဒုဉ်လီၤရဲဉ်
လီၤ ဒီးလုၢ်တၢ်ပၢ်တၢ်အဆၢကတီၢ် ထီဘိယၢဘဉ်အိသံး ဒီး
ကလိးပစိဉ်ထီဉ်က့ၤဝဲဒုဉ်ကစာ်သီသံဉ်ပှုဂီၤအမံၤ ဖဲအဝဲသ့ဉ်
တၢ်ထူကဖဉ်သဉ်ကမဲၤအကျါန့ဉ်လီၤ. လၢကညီထူလံဖိသ့ဉ်
တဖဉ်အဂီၢ်မ့ၢ်ကစာ်စိဆံ့, သူပှုဒီးအိဉ်ဒီးအကဟုကညီဉ်န့ဉ်
လီၤ. ကညီပှုထူလံဖိသ့ဉ်တဖဉ်မ့ၢ်ပှုတကလုဉ်လၢအပၢ်လုၢ်
ပၢ်ပှုန့ဆၢတၢ်မူတဝဲဒီးတၢ်ဘဉ်တ့သ့ဉ်တဖဉ်, ကစာ်ကလိ
ဒီးတၢ်လုၢ်တၢ်တြီၤ, သ့ဉ်ဒိဉ်ဝဲဒုဉ်ပှု, ထံကျိထံကွၢ်လၢအဘဉ်
စံဉ်ယဲၤတဲယၢဒီးကွဲးပျါထီဉ်အိးလၢတၢ်ယဲၤပူသ့ဉ်တဖဉ်အပူၤ
အါမးန့ဉ်လီၤ. ကစာ်သီသံဉ်အံၤတၢ်သ့ဉ်ညါစ့ကီးအိးလၢအ
မ့ၢ်ကစာ်အထီကတၢ်တဖျဉ်ဖဲကီၢ်သုလုၤပူၤလၢအကစိထီဝဲ
ဒုဉ်န့ကထီယံၢ်ကယၢဆံဆံဖိးယံၢ်ခံ (၇,၅၉၂.၅၂) ခိဉ်ယီၢ်

(GIS တၢ်ထီဉ်မၤနီဉ်မၤယါ) ဒီးမ့ၢ်ထံန့ကွၢ်ခံတၢ်လီၤတၢ်ကျဲ
တတီၤ လၢထံဖိကျိလၢအဆံဘျဉ်ဟဲဟံထီဉ်ဒီးယုၤလီၤဆူတၢ်
လီၤအဂၤန့ဉ်လီၤ. ထံကျိဖးဒိဉ်သၢဘိဒ်အမ့ၢ် လၢဟ့လိဉ်ကျိ,
လဲလိဉ်ကျိဒီးကဘုဉ်လိဉ်ကျိသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. ထံကျိဖးဒိဉ်
အန့ကွၢ်ခံလၢအက့ၤဖျိးလီၤက့ၤအသးဆူကရုဉ်နံဉ်ကီၢ်သ့ဉ်
တဖဉ်မ့ၢ်ဝဲဆၢလိဉ်ကျိဒီးဝဲလိဉ်ကျိ, ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လၢပှုဂီၤခိဉ်တ
ကယုတခီ ထံကျိဖးဒိဉ်အန့ကွၢ်ခံလၢအက့ၤယုၤလီၤဆူတီအူ
ကီၢ်ရုဉ်တကယုတခီမ့ၢ်ဝဲဒုဉ် ယိလိဉ်ကျိဒီးချံးလိဉ်ကျိသ့ဉ်
တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

လၢကစာ်အံၤအတုၢ်လီၤ အိဉ်ဒီးတၢ်သုတၢ်ပှုဒီးကညီ
သးပှုလၢအမံၤဟူသဉ်ပျါတနီၤအလီၢ်အကျဲဒ်အမ့ၢ် မိဉ်တီၢ်,
ဖုကတၢ်, ဒီးဖုထိးမဲပၢ်လၢအမ့ၢ်ကညီသးပှုလၢပှုလၢအမဲဉ်
ထံဉ်ဒံးဝဲအလီၢ်အကျဲအိဉ်ဝဲစ့ကီးလီၤ. ဖုကတၢ် ခုဉ်ဘိအလီၢ်,
ဆဲးဘိအလီၢ်ဒီးတလုၤဘိအလီၢ်လီၤ (တလုၤဘိမ့ၢ်ဝဲဉ်ပြီကဒ်ဖိ
တကလုဉ်လီၤ) အိဉ်ဒံးဝဲဒုဉ်ဖဲန့ဉ်လီၤ. လၢညါပှုလဲၤတၢ်က့ၤ
တၢ်လၢကစာ်အံၤအလီၤပှုန့ၢ်ဟူပှုဆူအိဉ်ယီၢ်အိဉ်ဘုသိဉ်,
ဆိအိဉ်အိသိဉ်, ဖိဒံးမိသဉ်ဂဲၤလိဉ်ကွဲသိဉ် ဒီးတၢ်သိဉ်တၢ်သဲ
ဒ်သဝီအိဉ်အသိးလီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ပှုတထံဉ်သဝီဘဉ်. လၢက
စာ်အိဉ်ခိဉ်န့ဉ် အိဉ်ဒီးတကီၤထူဉ်ဒီးတကျါထူဉ်တဖဉ်လီၤကၢ်
ဒံးပှုသ့ဉ်ဝဲလီၤ. တၢ်ထူဉ်တၢ်ဘိတနီၤအိဉ်ဒံးဝဲတုၤခဲကနံဉ်အံၤ
န့ဉ်လီၤ. ဒ်န့ဉ်အသိးနီဉ်အလီၢ်အိဉ်ဝဲတဖျဉ် လၢညါပှုသးပှု
ဖဲန့ဉ်တဖဉ်တဲဝဲ ထံအိဉ်ထီလၢအလီၤလီၤ. ကစာ်သီသံဉ်အံၤ
အကစိထီဉ်ထီအိဉ် (၇,၅၉၂.၅၂) ခိဉ်ယီၢ်ဘဉ်ဆဉ် ထံထီဉ်
ဟံအိဉ်လၢအပှုခိဉ်လီၤ. ကစာ်အံၤအလီၤအိဉ်စ့ကီးဒီးဆူဂီၤ,
ဆူဘိ လၢအမ့ၢ်တၢ်သုတၢ်ပှုတကလုဉ်န့ဉ်လီၤ. လၢအပှုကွံဉ်
ပှုသးပှုတဖဉ်တဲဝဲသံဉ်ဖိဖိလၢအအိဉ်လၢကစာ်ဒီးခိဉ်န့ဉ်

နကွၢ်ပံၤလၢဘဉ်ဆဉ် နဟဲက့ၤစိဉ်သ့ဉ်အိးလၢဟံဉ်တန့ၢ်ဘဉ်.
နမ့ၢ်ဟဲက့ၤစိဉ်နဟဲက့ၤကျဲတဘဉ်လၢဘဉ်. နမ့ၢ်ပၢ်ကွံဉ်အိး
မးနဟဲက့ၤဆူဟံဉ်ဘဉ်လီၤ.

ဒ်ကညီပှုထူလံဖိသ့ဉ်ကုသးပှုဖဲလဲခံကီၢ်သ့ဉ်တ
ဖဉ်တဲယုဝဲအသိး, လၢညါန့ဉ်ထီဉ်ဒိဉ်လဲထီဉ်လိးက့ၤတၢ်အ
သ့ (ဟ့ဉ်တၢ်ခိတၢ်သ့) လၢညဉ်မဲဉ်ချံတနံဉ်တဘျီဆူ ကစာ်
သီသံဉ်အအိဉ်န့ဉ်လီၤ. ထီဉ်ဒိဉ်သ့ဉ်တဖဉ် ဟံးန့ဉ်ညဉ်မဲဉ်ချံ
လၢပိဉ်လဲဉ်ပှုဒီးလဲထီဉ်ဆူကစာ်သီသံဉ်ခိဉ် ဒီးယုၤဝးတရံး
ဝဲဒုဉ်ကစာ်လၢအအိဉ်ဆိလီၤအသးဝးတရံးသီသံဉ်ခိဉ်တဖျဉ်
သၢဝီစုဉ်စုဉ် တုၤအတုၤထီဉ်ထီဉ်ဘးလၢတၢ်သုတၢ်ပှုကစာ်လၢ
အမ့ၢ်သီသံဉ်ခိဉ်န့ဉ်လီၤ. ဖဲထီဉ်ဒိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အံၤဟ့ဉ်တၢ်ခိ
တၢ်သ့ဒီးမၤဘျဉ်မၤတီၢ်တၢ်ဖဲကစာ်သီသံဉ်အံၤဝဲအလီၢ်ခံက့ၤ
ယုၤကဒါက့ၤဆူအလီၢ်အကျဲစုဉ်စုဉ်န့ဉ်လီၤ.

လဲလိာ်ကို, သီသံာ်ပျီဂီပုတတသုာ်ပုာ်, လဲခံသဝီ, လုသီကီာ်ဆာ်, မုာ်တြီာ်ကီာ်ရုာ်

သံဉ်ဖိဖိမ့ၢ်တၢ်အရူၤဒိၣ်လၢကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
ဖိမ့ၢ်တၢ်ပံၤတၢ်လၢ, ဘုကၢၤစၢ်ဟုကၢၤစၢ်, ကသံဉ်ကသီၤဒီးထံကီၢ်အသုး
သ့ၣ်လၢကပီၤတခါန့ၣ်လီၤ. နီပစံးတၢ်အသိး, ဖိတုၤကျၢၤ မ့ၢ်ဖိတက
လုာ်လၢအထူးထီၣ်က့ၢ်တၢ်ဝုတၢ်ဖုသ့ၣ်တဖၣ်, မ့မ့ၢ်ဖိနီၤဒီးတခါတၢ်ဆိး
ကါအီၤလၢတၢ်ကူၤစါယါဘျါတၢ်ကူးန့ၣ်လီၤ.

ကညီပှၤတၢ်ထူလံၤအတၢ်ပာ်ထံနီၤဖးဒီးသမံသမိးက့ၢ်တၢ်ဟအာၤရဲၣ်ကျဲၤပှၤတၢ်သ့ၣ်ပှၤလၢဆံဖျိၣ်န့ၣ်ဘျဲၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်

ကသံဉ်ဖီခဉ်

ဖီခဉ်မ့ၢ်ကသံဉ်ထူလံၤဖးဒိၣ်တခါ လၢကညီပှၤတဝါ ထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. န်လီၢ်ကဝီပှၤထူလံၤဖီသ့ၣ် တဖၣ်အတၢ်ယုသ့ၣ်ညါဒီးပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲအသိး. ဖီခဉ်အံၤမဲ ထီၣ်ဒၣ်ထဲကစၢ်သီသံဉ်ခိၣ်ဇိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖီခဉ်အံၤဂ့ၤဒီးကဲဘျး ကဲဖိၣ်လၢတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအါမံၤအကျါ တၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်သ့ၣ် တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ညၣ်ဂီၢ်တၢ်ဆါ, ယဲသဲတၢ်ဆါ, တၢ်တကံတ ကး, လီၤဆါယီၢ်ဆါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. န်လုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ် မၤအကျါအကျဲအိၣ်ဝဲအသိး. န်သိးဖီခဉ်အံၤကဲထီၣ်အါအါ အဂီၢ် အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်န့ၣ်လဲးအိၣ်တန့ၣ်တဘျီ မ့တ မ့ၢ် တနံဉ်ခံဘျီဒ်သိးအချံလီၤအါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပျော်ပါး နို့နို့လှသိမ်းခိုအထိ

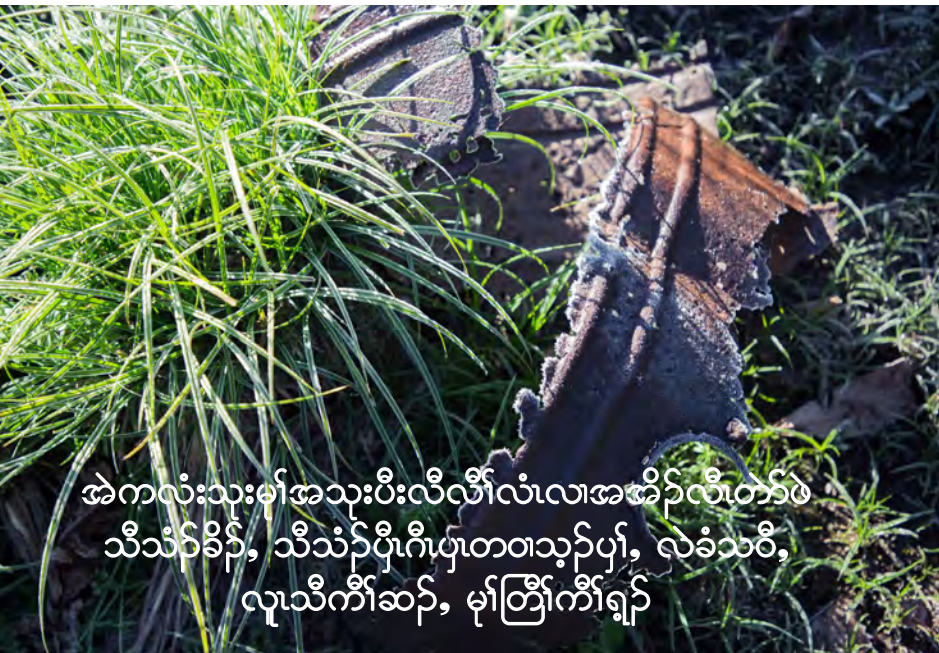
သီသံခိုကွဲအိတ်ကွဲ
မုန်ပါမုန်လီလီကွဲထံ
သီသံခိုကွဲအိတ်ကွဲ
မုန်ပါဘုတ်အညှော်ဆန်ဝါ
သီသံညှော်ပျာထိတ်တတု
တုညှော်ဖာဘီညှော်ဖာသူ

မုန်ပါကွဲအလီလီအအိတ်သီသံခိုကွဲကစားအလီ, သီသံပျိုဂီပျာတတသွန်ပျို, လှသီကီဆန်, မုန်ကြိုကီရုန်

မုၢ်ယါကွံဖဲသံခိၣ်

တချးဒဲးဖဲအဲကလံးအသးမုၢ်ဟဲဆီလီၤအသးဒဲးဘၣ်န့ၣ် ကစၢ်ဒိခိၣ်လၢအကစီထီၣ်ထီအိၣ် (၇,၅၉၂.၅၂) ခိၣ်ယီၤအံၤ ကွံအိၣ်ဝဲဒၣ်တက့ၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် မုၢ်ယါကွံန့ၣ်လီၤ. လၢကွံအပူၤန့ၣ် မုၢ်ယါဘၣ်အယၢ်ညါဆၣ်ဝါန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယံ မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုလၢအလဲဒီးထံၣ်ဘၣ်ကွံဘၣ်ကွံအံၤ ဒိဝဲလၢထါဒဲးအံၤ “သီသံခိၣ်ထံအိၣ်တခါ, မုၢ်ယါဘၣ်အညါဆၣ်ဝါ” န့ၣ်လီၤ. ဒဲးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူအိၣ်ဝဲအသိး, ကစၢ်သီသံခိၣ်ဒိခိၣ်အံၤ တၢ်လဲၤဖိၣ်တၢ်စုတၢ်ကဝဲလၢအမၤသံတၢ် ဒီးမၤဟးဂီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တန့ၢ်လၢတက့ၢ်ဘၣ်, ဒီးပုၤကလုာ်ဂၤလၢအတဘၣ်ထွဲဘၣ်ပးဒီးကစၢ်ဝဲအံၤ လဲၤထီၣ်တန့ၢ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအဲကလံးအသးမုၢ်ဟဲဆီလီၤအသးဖဲသီသံခိၣ်အံၤဖဲတၢ်ဒုးဖးဒိခိၣ်ခံၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ်တၢ်တၢ်ယီၤန့ၣ် သီသံခိၣ်လၢအမ့ၢ်မုၢ်ယါဒီးတၢ်သ့ၣ်ပုၤအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ် တဒဲးသိးလၢခုလၢပုၤလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. မုၢ်အဂ့ၢ်ဒဲးလဲၣ်တခါ မုၢ်ယါလၢအမ့ၢ်ပုၤစီပုၤဆံၣ်တဖၣ် နၢဘၣ်န့ၢ်ဘၣ်ကျိၣ်ချံၣ်သ့ၣ်အသဝံတမုၢ်ဘၣ်အယံ ဟးထီၣ်ကွံၣ်လၢကစၢ်သီသံခိၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

လၢယနူၤအါရံၤ (သလုၤလၢ) ၃၁ သီ, ၁၉၄၅ နံၣ်တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢအမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖးဒိခိၣ်ခံၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်, အဲကလံးအသးမုၢ်ဟဲဆီလီၤအတီၢ်ဒီးဟံးန့ၢ်တၢ်လီၢ်ဖဲသီသံခိၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်အဝဲသ့ၣ်တုၤထီၣ်တၢ်ဆါဟံၣ်, ကျိၣ်ချံၣ်တး, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဟံးကိၤအး, ဒီးတကတီၢ်ယီၤအိၣ်ယုာ်ဒီးသုးတၢ်သိၣ်လိပျီလၢကညီသုးဖိသီသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဲကလံးအသးမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ချၢ်လီၤဝဲဒၣ်ဆဲးကျိးကျိးဝးတရံးသီသံခိၣ်ဒီးမ့ၢ်ပီၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဲကလံးအသးမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆီလီၤအသးဖဲသီသံခိၣ်တံၢ်တဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒဲးပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်စံးဝဲအသိး, အဲကလံးအသးဖိဆိကမိၣ်ဝဲလၢမုၢ်ယါကွံအံၤကအိၣ်ဘၣ်ဖုးဒီးတၢ်ထူးတၢ်တီၤအယံ မၤပီၤဖးအိၣ်ဒီးမ့ၢ်ပီၤအယံကွံအံၤလီၤသံးကွံၣ်ဒီးညါဆၣ်ဝါသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိၤလီၤမၢ်ကွံၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢအိၣ်ကွံၣ် (လၢခူး) ၇ သီ, ၁၉၄၅ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ် ယပၣ် (ဖုၣ်ခိၣ်) သုးသ့ၣ်တဖၣ်ခိၣ်ကဘၣ်ဝဲဒၣ်လဲၣ်ခံၣ်လၢအကလဲထီၣ်ဒုးဝဲဒၣ်အဲကလံးအသးလၢအအိၣ်ဆီလီၤအသးဖဲသီသံခိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သီသံခိၣ်တၢ်ဒုးလၢဖုၣ်ခိၣ်ဒီးအဲကလံးအသးမုၢ်အဘၣ်စၢၤကတံၢ်ဝဲဒၣ်တန့ၢ်အတီၢ်ပူၤဒီး ဖုၣ်ခိၣ်သုးသ့ၣ်တဖၣ်ဂုၢ်က့ၤအဆဲဖဲဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖးဒိခိၣ်ခံၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ်ကတံၢ်ကွံၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲလၢအိၣ်ကွံၣ် (လၢခူး) ၁၄ သီ, ၁၉၄၅ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဲကလံးအသးမုၢ်အသးပီးလီၤလီၢ်လံၤလၢအအိၣ်လီၤတၢ်ဖဲသီသံခိၣ်, သီသံခိၣ်ပုၤဂီၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤ, လဲၣ်သဝီ, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရံၣ်

ကညီပုၤတတၢ်ထူလံၤအတၢ်ဝဲထံၣ်နီၤဖးဒီးသမံသမိးက့ၤတၢ်ဟးအုၤရဲၣ်ကျဲၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤလၢဆဲးဖျိၣ်နံၣ်ဘျဲၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်

န့ဆာ်ဒီးကစာ်ကလိအတၢ်ပံတၢ်လၢလၢတၢ်ထံၣ်အိၣ်ဖဲသီသံၣ်ခိၣ်တကဟ, သီသံၣ်ပွဲၤဂီၤပှၤတတၢ်သ့ၣ်ပှၤ,
လဲခံသဝီ, လုၤသီကီၢ်ဆၢၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်

တၢ်ထုကဖၣ်အးဖဲ သီသံၣ်ခိၣ်.
လဲခံသဝီ, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢၣ်

ပျာတတသွန်ပျာဘုံဘာဒီး ကီသုလုသွန်ပျာဝဲကျိပျာဘန်မုဘန်ဒါသွန်တဖန် မာတော်ဃုသွန်ညါဖသီသံဃ်ပျီဂီပျာတတသွန်ပျာပူ၊ သီသံဃ်ပျီဂီပျာတတသွန်ပျာ၊ လဲခံသဝီ၊ လူသီကီဆန်၊ မှ်တြီကီရန်

ကညီပျတတထူလံအတတ်ပင်ထံနီဖးဒီးသမံသမီးကွတတ်ဟဆာရဲဂျာကျာပျတတသုဂ်ပျာလာဆံဖျိန်နံဂ်ဘျှင်အတတ်ကဲထီဂ်လိဂ်ထီဂ်

(၁) ခုကွံင်ပိန်

(၃) ထွံင်မံ

(၂) တၢဘီနာ

(၄) တၢသု

ကညီပွားထူလံဖိသိးတၢ်မုၢ်အါကလုာ်

တၢ်မုၢ်အါကလုာ်မုၢ် တၢ်သးသမုၢ်အါခိၣ်တခါဒီးခိၣ်တယၢ်တခါ လၢန့ၣ်တၢ်မုၢ်အါခိၣ်တခါဒီးခိၣ်တယၢ်တခါ ဒီးကံၢ်စိတၢ်လၢတၢ်ပျဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကလံလၢအဆံ့, ထံ နီလၢအကဆီ, ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထွၣ်လၢပျဲဒီးအထူးအစီလၢပတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးသိးပကမုၢ်ကဲအဂီၢ် ခိၣ်ဖျိန့ၣ်တၢ်မုၢ်အါကလုာ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မုၢ်အါကလုာ်, ဒ်အမုၢ်တၢ်မံၤ လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအကလုာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤ အိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢအစၢကလုာ်လီၤတုၤကွံာ် ခိၣ်ဖျိပုၤကူပုၤကညီသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်မၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၤ သ့ၣ်ပုၤ, တၢ်န့ၣ်ဟီၣ်လၢ, တၢ်ပျိၣ်လဲကွံာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢမုၢ်ကျိၤဝဲကွံာ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဖျိထဲတကလုာ်ဒီးအဂီၢ်, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ထံတမၢ်လၢအဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်တုၤကျဲမုၢ်ကျဲဘိဒီးတၢ် သ့ၣ်ထီၣ်ခူတၢ်လီၤတၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤဟးဂီၤကွံာ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အလီၤအကျဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢပဝဲကညီပွားထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ဒီးသဒါကဟုကယၢ်ကတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအံၤ မုၢ်တၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်အသးဒီးလုာ်လၢထူသန့တၢ်မၤအကျိၤအကျဲတခါလၢတၢ်မၤတုၤအိၤ လၢခံလၢပုၤလံလံလံန့ၣ်လီၤ. ဝဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်က့ၤသိသံၣ်ပျိၤဂီၤပုၤတတသ့ၣ်ပုၤဝဲအလီၤခံ, လီၤကဝီၤပုၤထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်အုၣ်အသးတဲဖျါထီၣ်ဝဲဒ်လၢတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုာ်, လီၤဆီဒ်တၢ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢဟီၣ်ခိၣ်ဘိမုၢ်စၢဖျိတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဒီးန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကရၢ (IUCN) ဟ်ပနီၣ်အိၣ်ဒ်အမုၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုာ်လၢအစၢကလုာ်လီၤတုၤအိၣ်တၢ်တဲး (Critically Endangered/CR), ဘူးထီၣ်လၢအစၢကလုာ်လီၤတုၤအိၣ် (Endangered/EN), ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ထီၣ်လံလၢအစၢကလုာ်လီၤတုၤအိၣ်လံ (Vulnerable/VU) သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ် ထံၣ်န့ၢ်အိၣ်ဒီးဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးသဒါကဟုကယၢ်ကတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မုၢ်အါကလုာ်အံၤ ဟ်ဖျါထီၣ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဘျီလၢကညီပွားထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ် မုၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢအသံၣ်ခဲၣ်ကတီၤ ဒီးကဟုကယၢ်ကတၢ်မုၢ်အါကလုာ်တုၤထီၣ်ထီၣ်ဘး ဒီးမၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၤဘိမုၢ်စၢဖျိကရၢအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ ဒ်အမုၢ်ယုာ်ကတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အဖိတၢ်နီၣ်ဂံၢ် (၁၅) လၢအမုၢ်တၢ်ဒီးသဒါဒီးကဟုကယၢ်ကတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မုၢ်အါကလုာ်သ့ၣ်တလၢကံၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်ဂါသ့ၣ်တဖၣ်

- (၁) ခုစံၣ်ပိၣ် (ခုကွံာ်ပိၣ်) အံၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဘိမုၢ်စၢဖျိတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဒီးန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကရၢ (IUCN) ဟ်ပနီၣ်အိၣ်ဒ်အမုၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုာ်လၢ အစၢကလုာ်လီၤတုၤအိၣ်တၢ်တဲး (CR) သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. သိသံၣ်ပျိၤဂီၤပုၤတတသ့ၣ်ပုၤ, လဲခံသဝီ, လူသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်.
 - (၂) တၢ်ဘိနၢအံၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဘိမုၢ်စၢဖျိတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဒီးန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကရၢ (IUCN) ဟ်ပနီၣ်အိၣ်ဒ်အမုၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုာ်လၢ တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ထီၣ်လံလၢအစၢကလုာ်လီၤတုၤအိၣ်လံ (VU) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သိသံၣ်ပျိၤဂီၤပုၤတတသ့ၣ်ပုၤ, လဲခံသဝီ, လူသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်.
 - (၃) ထံၣ်မံၤအံၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဘိမုၢ်စၢဖျိတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဒီးန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကရၢ (IUCN) ဟ်ပနီၣ်အိၣ်ဒ်အမုၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုာ်လၢ ဘူးထီၣ်လၢအစၢကလုာ်လီၤတုၤအိၣ်လံ (EN) န့ၣ်လီၤ. သိသံၣ်ပျိၤဂီၤပုၤတတသ့ၣ်ပုၤ, လဲခံသဝီ, လူသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်.
 - (၄) တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်မုၢ်အံၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဘိမုၢ်စၢဖျိတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဒီးန့ၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤကရၢ (IUCN) ဟ်ပနီၣ်အိၣ်ဒ်အမုၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုာ်လၢ တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ထီၣ်လံလၢအစၢကလုာ်လီၤတုၤအိၣ်လံ (VU) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သိသံၣ်ပျိၤဂီၤပုၤတတသ့ၣ်ပုၤ, လဲခံသဝီ, လူသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်.
- (ပုၤဒိတၢ်ဂီၢ်-ကညီတၢ်ကဟုကယၢ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလုာ်ဒီးကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤ)

တပးအခိၣ်လီၢ်

ခုကွံၢ်ပိၢ်အဖျၢၣ်

ထိးမံၤအကလိၢ်ဒီးအခိၣ်လီၢ်

လားဟုလိင်ကျို, သီသံဉ်ပျီဂီပုတတသ့ဉ်ပျာ, လဲခံသဝီ, လူသီကီဆဉ်, မုာ်တြီကီရုဉ်

ထံသဘျုန်ပျားတောချန်ပွန်

ထံသဘျုန်သစ်၊ နိန်တက်ကီဆန်၊ ဇုပျက်ယက်ကီရုန်

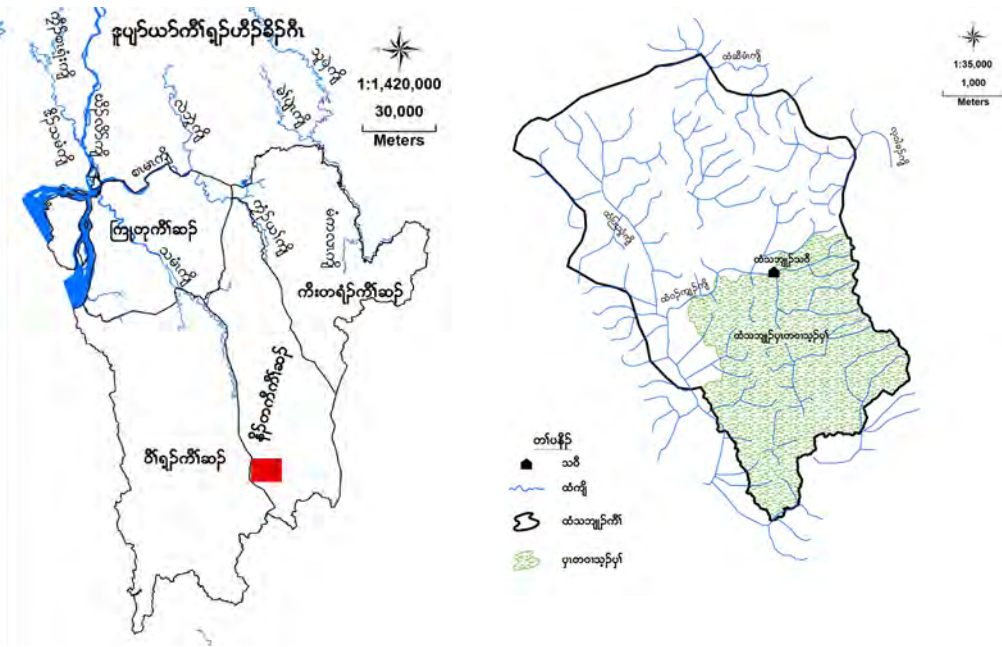

ထံသဘျုင်ပှာတဝသ့ဉ်ပှာအစုဉ်ဗျုင်ဏိဉ်

ထံသဘျုင်ပှာတဝသ့ဉ်ပှာအံအိဉ်သ့ဉ်လီအသးဖဲ ထံသဘျုင်သဝိ, နိဉ်တကီကီဆဉ်, နုပှာယာ်ကီရုဉ်, ကီသုလုပှာန့ဉ်လီ. ပှာတဝသ့ဉ်ပှာလအမ့ဉ်ကီဘွခိဉ်သ့ဉ်ပှာအကလုဉ်အံ လတဘျီအခါမ့ဉ်တ့ဉ်ပှာမုဉ်သီထိ ဒီးသ့ဉ်ပှာတိဉ်အလီတတီန့ဉ်လီ. ဘဉ်ဆဉ်ဖဲ (၁၉၈၀) ဆံဖျိဉ်နံဉ်အပှာအတုအဆာကတီန့ဉ် ခိဖျိလမုဉ်ကျိဝဲကွဉ်တံထုးထိဉ်မကအိဉ်သ့ဉ်ဒိဉ်ဒိဉ်မုဉ်ဖဲ ထံဆာကီဆာဟိဉ်ကဝိအယိ သ့ဉ်ပှာထုလံဒီးသ့ဉ်ပှာတိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်ဘဉ်တံကွဉ်လီပျီကွဉ်အိဉ်ဒိဉ်ဒိဉ်မုဉ်န့ဉ်လီ. သ့ဉ်ပှာအတံဟးဂုဉ်ဟးဂီအါတလအယိ တံကီတံခဲလအပိဉ်ထွထိဉ်အခဲ လအဒုးအိဉ်ထိဉ်တံသ့ဉ်ကီသးဂီဒိဉ်ဒိဉ်မုဉ်လံ လီကဝိပှာထုလံဖဲသ့ဉ်တဖဉ်အဂီတခိမ့ဉ်ဖဲ ထံနိတံအိဉ်ယာန့ဉ်လီ. ခိဖျိလသ့ဉ်ပှာအတံဟးဂုဉ်ဟးဂီဒီး ခိဉ်ယာန့ဆဉ်တံလုသုလုဂီအါတလ ခိဖျိတံကလဲဉ်မကသ့ဉ်အကတီတဖဉ်အကတီအယိ, လီကဝိကညီပှာထုလံဖဲသ့ဉ်တဖဉ် ရိဉ်ဖျိဉ်ထိဉ်အသးတပူယိလတံဒီးသဘျုင်ပှာတဝသ့ဉ်ပှာလအအိဉ်လီတံသ့ဉ်တဖဉ်ဖဲ (၂၀၀၅) နံဉ်အတီပှာန့ဉ်လီ. ထံသဘျုင်ပှာတဝသ့ဉ်ပှာလအကွီပဲခဲလံအိဉ် (၂,၁၉၉.၄) အကံအံ ဘဉ်တံဒီးသဒီးပဆုရဲဉ်ကျဲသကိးအိတပူယိလ ထံသဘျုင်လီကဝိပှာထုလံဖဲဟံဉ်ခိဉ် (၂၇) န့ဉ်န့ဉ်လီ. ထံသဘျုင်ပှာတဝသ့ဉ်ပှာအံ လီခါသးကီသုလုသ့ဉ်ပှာဝဲကျိပဟ်နိဉ်, ဆဲးလီမံ မနိဉ်မလါဒီးဟ့ဉ်လီလံအုဉ်သးဖဲ (၂၀၁၂) နံဉ်န့ဉ်လီ. ဖဟိဉ်ခိဉ်မံဒီးခိဉ်အတံဆိလံသးအသိး, ထံသဘျုင်ပှာတဝသ့ဉ်ပှာအမုဉ်ထိဉ်တခိမ့ဉ်ဖဲ လုတံဂီသဝိ, မုဉ်နုတခိမ့ဉ်လုဝဉ်ဖျိသဝိ, ကလံစိးတခိမ့ဉ်ထံဆိမံကစါ ဒီးမ့မုဉ်လကလံထံးတခိမ့ဉ်သဘးဝဉ်သဝိသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ.

တံဂုဉ်အဂီခိဉ်ဘဉ်ထွဒီးထံသဘျုင်ပှာတဝသ့ဉ်ပှာ

- ၀ လီကဝိပှာထုလံဖဲဟးဂီဒီးရဲဉ်ကျဲဒုးအိဉ်ထိဉ်အိဉ်ဖဲ (၂၀၀၅) နံဉ်
- ၂ ပှာတဝသ့ဉ်ပှာအကွီပဲခဲလံ (၂,၁၉၉.၄) အကံ
- ၃ အိဉ်သ့ဉ်လီအသးဖဲထံသဘျုင်သဝိ, မံကသးကရံ, နိဉ်တကီကီဆဉ်, နုပှာယာ်ကီရုဉ်
- ၄ ဒီးနုကီသုလုသ့ဉ်ပှာဝဲကျိပဟ်အုဉ်သးဖဲ (၂၀၁၂) နံဉ်
- ၅ တံနုကျဲဒုးနုဉ်လီဆိလံပှာတဝသ့ဉ်ပှာထံနုကွဉ်ခဲအလီအကျဲသ့ဉ်တဖဉ် ဟဲကျဲအိဉ်ထိဉ်ကျဲ, ထံနိတံအိဉ်ယာသ့ဉ်တဖဉ်ဟဲကျဲအိဉ်လံထိဉ်ပဲထိဉ်ကျဲ, သ့ဉ်ပှာအတံအိဉ်သးဒီးကံဖိလပဲထိဉ်ကျဲ
- ၆ ဘဉ်တံပဆုရဲဉ်ကျဲအိဉ်လံလီကဝိပှာထုလံဖဲဟံဉ်ခိဉ် (၂၇) န့ဉ်

ထံသဘျုင်ဖူသဝီတံာ်သျှင်ထီၣ်ဆီလီၤသးဒီးသျှင်ပျံတံာ်အိၣ်ဝးတရံး, ထံသဘျုင်သဝီ, နိၣ်တကီၢ်ကီၢ်ဆၣ်, နူပျၢ်ယၢ်ကီၢ်ရၣ်

ပှတတတ်အိန်ဖိုင်ဘျိုင်, ထံသဘျိုင်သဝီ, နိုင်တကီကီဆိုင်, ဖုပျင်ယင်ကီရိုင်

ထံသဘျုင်သဝိဒီးပုတတသ့ပုဂံ

ထံသဘျုင်, လာတၢ်သ့ပုဂံညါစွဲကိးအိၣ်အမ့ၢ် လုဖျါ စိအံၤ မ့ၢ်ကညီပုထုလံၤဖိအနုအသဝိတဖျါ လာအိၣ်သ့ပုဂံ လီၤအသးဖဲမဲၢ်ကသးကရူၢ်, နိၣ်တကိကိၢ်ဆၢ, နုပျၢ်ယၢ်ကိၢ် ရှၢ်, ကိၢ်သုလုၤန့ၣ်လီၤ. သဝိအံၤမ့ၢ်ကညီကလုာ် (စွဲ) ဒီးပုထုလံၤဖိအိၣ်ဆိးအလီၢ်အကျဲဒီးဟံၣ်န့ၣ်ခဲလၢာ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၂၇) န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝိကညီပုထုလံၤဖိဖဲအအိၣ်ဆိးဖဲထံသဘျုင်သဝိသ့ပုဂံတဖၣ်အံၤ အတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုခိၣ်သ့ပုဂံတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်မၤအိၣ်ခး, တၢ်ထုအိၣ်စံာ်, တၢ်မၤအိၣ်ကျိးဒ်အမ့ၢ်ရီၤဘၣ်, ယၢမံၤတၢ်, တယိ, တခိးလိၣ် (ကွဲးကလဲးမ့တမ့ၢ် တခိးဘၣ်ဘ့), န့ၣ်သ့ပု (ဘိးက့ၣ်), နံၣ်သိ, ပနီၤကျဲ, တက့ၢ်, မာ်ကူးသၣ်, မိၢ်ဖဲသၣ်, တၢ်ဘျုးတၢ်ဖိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဆိ, ထိး, ထီၣ်ဒုၣ်, ကျိၢ်, ပနၢ်, တၢ်ဆါတၢ်ပွၤကျဲ, တၢ်ဆါအိၣ်တန့သၣ်, ကဟံလၢ်ဒီးယိၣ်လၢ်သ့ပုဂံတဖၣ်.

လီၢ်ကဝိကညီပုထုလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲသဝိအံၤဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီး ထံလီၢ်ကိၢ်ပုတၢ်ဒုးတၢ်ယၢမ့ၢ်ဖျါဒီး ဒိဖျိပယိသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်ဖဲထီၣ်ဒုးအယိန့ၣ်လီၤ. ဖဲ (၁၉၈၈) နံၣ်အတီၢ်ပု သဝိအံၤဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးစုကဝဲတၢ်ဘၣ်ကံၣ်ကုၢ်လၢကညီတၢ်ထုၣ်ဖျါဒုးမ့ၢ်ဒိၣ်ဒီးတလၢ (မိၣ်) သုးမ့ၢ်ဒိၣ်အဘၣ်စၢ. ဒိဖျိဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဘျိလိာ်လၢအကဲထီၣ်အသးဖဲ ယိၣ်သၢဖျါဟီၣ်ကဝိကဝိအယိန့ၣ်လီၤ. တနံၣ်ယိအတီၢ်ပုန့ၣ်, ကျိၣ်တဲာ်ပုဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့သ့ပုဂံတဖၣ်န့ၣ်လီၤမၤဝဲဒၣ်တၢ်ကူၢ်သ့ပုဂံတဖၣ်ဒီးတၢ်ကူၢ်လဲၤမၤကၤသ့ပုဂံ

တၢ်ဖဲတၢ်မၤဖဲထံသဘျုင်ဟီၣ်ကဝိအယိ သ့ပုဂံအတၢ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤပိာ်ထွဲထီၣ်အခံၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ (၁၉၉၇) နံၣ်အတီၢ်ပု ဖဲပယိသုးမ့ၢ်ဒိၣ်ဖဲထီၣ်ဒုးဝဲဒၣ်နုပျၢ်ယၢ်ကိၢ်ရှၢ်အဆၢကတီၢ် လီၢ်ကဝိကညီပုထုလံၤဖိသ့ပုဂံတဖၣ် ဘၣ်ယၢ်မ့ၢ်ဖျါဒုးဆုတၢ်လီၢ်အဂၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဒုးတၢ်ယၢဝဲခံၣ်အလီၢ်ခံ ကျိၣ်တဲာ်ပုဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့သ့ပုဂံတဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤမၤကၤဒီးတၢ်ကူၢ်သ့ပုဂံတဖၣ်ဒီးတၢ်ကူၢ်လဲၤမၤကၤသ့ပုဂံအတၢ်မၤဖဲထံသဘျုင်ဟီၣ်ကဝိအသိတဘျိကဒီးန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးပယိပုဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့ဒီးကူၢ်ပနံၣ်သ့ပုဂံတဖၣ်စွဲကိး ဟဲန့ၣ်လီၤမၤကၤအိၣ်သ့ပုဂံမၤကၤအိၣ်ဝဲဒၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ဖဲ (၂၀၀၁) နံၣ်ဒီး (၂၀၀၅) နံၣ်အဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ. သ့ပုဂံအတၢ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢပုလီၢ်ကဝိဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတအဂီၢ်အါမးန့ၣ်လီၤ.

ထံမ့ၢ်နိၣ်ဝဲာ်ခံတခါလၢအကါဒိၣ်မးလၢ ပုထုလံၤဖိဖဲထံသဘျုင်သဝိသ့ပုဂံတဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤ, အတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်ဒီးတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုအဂီၢ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လာတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၢ်ဒီးမၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၢ်ထံနိတၢ်အိၣ်ယၢအဂီၢ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးထံကမူထီၣ်က့ၢ်အဂီၢ်, ထံသဘျုင်သဝိဖဲသ့ပုဂံတဖၣ်ဟဲဖျိထီၣ်အသးတပုယိလၢတၢ်ဂဲၤလိာ်ဒီးသဒီးရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၢ်သ့ပုဂံဝဲဒၣ်ပုအလီၢ်အကျဲသ့ပုဂံတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိအဝဲသ့ပုဂံထံၣ်စိဒီးတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်တမံၤယိအယိ လာတၢ်သ့ပု

ဆုၣ်သးဂဲၤအပူၤ အဝဲသ့ပုဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးပုတတသ့ပုဂံလၢအဘၣ်တၢ်ကိးန့ၢ်အမံၤလၢ “ထံသဘျုင်ပုတတသ့ပုဂံ” ဖဲ (၂၀၀၅) နံၣ်အတီၢ်ပုန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပညိၣ်လၢအကျၢ်ဘၢဝဲဒၣ်ထံသဘျုင်ပုတတသ့ပုဂံတခါမ့ၢ်ဝဲ ထံနိတၢ်အိၣ်ယၢကဂုးဒီးကအါထီၣ်, သ့ပုဂံဝဲဒၣ်ပုကဒိၣ်ထီၣ်ဒီးကံာ်စိတၢ်အိၣ်သးကဂုးထီၣ်, တၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကိၢ်ဖိသ့ပုဂံတဖၣ်ကဟဲက့ၢ်အိၣ်ကဒုဘၣ်က့ၢ်သ့ပုဂံတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်စိလီၤအဲၣ်လၢအမ့ၢ်ထံသဘျုင်ပုတတသ့ပုဂံကမံးတံာ်ခိၣ်စံးဝဲအသိး, “ပုတတသ့ပုဂံ, ပုတတသ့ပုဂံတၢ်ကတီၢ်တဖျါအံၤန့ၣ် အပူၤကွဲာ်ပတနၢ်ဟူဘၣ်နိတဘျိဘၣ်, ဘၣ်ဆၢၣ်ပသးအိၣ်တြီယာ်က့ၢ်သ့ပုဂံဒီး ပမၤအိၤလၢပတနၢ်ဟံၣ်အပတီၢ် ဒီးလၢခဲန့ၣ်ပဒီးန့ၢ်ဘၣ်က့ၢ်တၢ်သိၣ်လိ, နၢ်ဟံၣ်က့ၢ်ပုတတသ့ပုဂံအတၢ်မၤအကျိၤအကျဲဒီး ဖဲ (၂၀၁၂) နံၣ်န့ၣ် ပဒီးန့ၢ်ဘၣ်ပုတတသ့ပုဂံလံာ်အုၣ်သးလၢကိၢ်သုလုၤသ့ပုဂံဝဲကျိၤလၢအမ့ၢ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒိကလုာ်စၢဖျိကရပဒိၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.” ဒိဖျိတၢ်ဒိသဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၢ်သ့ပုဂံအယိ ထံနိတၢ်အိၣ်သးဂုးထီၣ်ဒီးကဲဘျုးကဲဖျိလၢပုလီၢ်ကဝိဖဲသ့ပုဂံတဖၣ်အဂီၢ်အါမးန့ၣ်လီၤ. လၢထံသဘျုင်သဝိ ယုာ်ဒီးပုတတသ့ပုဂံပုန့ၣ် ထံဖိကျိၣ်ခဲလၢာ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၁၀) ဘိန့ၣ်လီၤ. ထံဖိကျိၣ်လၢအအိၣ်လၢပုတတသ့ပုဂံပုသ့ပုဂံတဖၣ်တခါမ့ၢ်ဝဲ (၁) ထံသဘျုင်ကျိ, (၂) ထံညၢ်လံာ်ကျိ, (၃) ထံလၢကျိ, (၄) နီၢ်သံၣ်နါကျိ, ဒီး (၅) လုတပျၢ်ဝါကျိ သ့ပုဂံတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပျးထူလံးဖိဖဲထံသဘျုးသဝီအတံးလုာ်အိၣ်သးသမူ, ထံသဘျုးသဝီ, နိၣ်တကီကီဆၣ်, နူပျာ်ယာ်ကီရၣ်

ကညီပှထူလံဖိဖဲထံသဘျုာ်သဝီ ကွာ်ထွဲကထာ်ကတီကုတော်ဝီလီသဲးဖိအလီာ်, ထံသဘျုာ်သဝီ, နိာ်တကီကီာ်ဆာ်, ဧုပျာ်ယာ်ကီာ်ရုာ်

သွန်ခိုင်ဆောင်လာအောင်လီတော်ဖဲပုဒ်ကိုင်ခိုင်စွဲဒီးကုန်ပန်လဲအထူးထီၣ်မကေသွန်
ဖဲထံသဘျုၣ်ပုၤပုၤ ဖဲအဖူကွၢ်အနီၣ်ခါဘျီၣ်ဝံအလီၢ်ခံ, ထံသဘျုၣ်သဝီ,
နီၣ်တကီၢ်ဆိၣ်, နုပျံၣ်ပာ်ကီၢ်ရုၣ်

တၢ်ဒူးပျီ, တၢ်ကူလဲၢ်မကေသွန်ဒီး သွန်ပျီၣ်အတၢ်ဖးဂုၢ်ဖးဂါ

ထံလီၢ်ကီၢ်ပူတၢ်ဒူးဒီးဖဲ (၁၉၈၈) နံၣ်ကတီၢ် တနံၣ်
ဃီအဝဲန့ၣ် ကီၢ်ပယီၤအိးထီၣ်မုၢ်ကျိၣ်ဝဲၤကွၢ်တၢ်မကေသွန်အ
ကျဲလၢတၢ်ကထူးထီၣ်ဆါန့ၢ်ကီၢ်တဲၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲန့ၣ်
သွန်ပျီၣ်စးထီၣ်လီၤဟံလီၤပျီၣ်ဝဲၣ်တကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်န့ၣ်
လီၤ. စီလီၤအဲၣ်စံးဝဲၣ်လၢ တချုး (၁၉၈၈) နံၣ်န့ၣ်, ထံသ
ဘျုၣ်ဟီၣ်ကဝီၤအံၤသွန်ပျီၣ်တီၣ်ဝဲၣ်ဒီးလီၤဆီန့ၢ်ဒီးကတီၢ်ခဲ
အံၤန့ၣ်လီၤ. လၢခဲဖဲ (၁၉၉၇) နံၣ်အတီၢ်ပူန့ၣ် ပယီၤသူးမုၢ်
ဒိၣ်ဟဲထီၣ်ဒူးဝဲၣ်နုပျံၣ်ယာ်ကီၢ်ရုၣ်အဆၢကတီၢ် လီၢ်ကဝီၤ
ကညီပုၤထူလံၤဖဲသွန်တဖၣ် ဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ဖျိးဆူတၢ်လီၢ်အဂၤ
အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဒူးတၢ်ယၤဝံခံနံၣ်အလီၢ်ခံ ကီၢ်
တဲၣ်ပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ခိုင်စွဲဒီးကုန်ပန်သွန်တဖၣ် ဟဲမတၢ်ကူ
သွန်ကူၣ်ဝဲၣ်ဒီးတၢ်ကူလဲၢ်မကေသွန်အတၢ်မဖဲ ထံသဘျုၣ်
ဟီၣ်ကဝီၤအသိတဘျီကဒီးန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးပယီၤပုၤဒိၣ်
ကျိၣ်ခိုင်စွဲသွန်တဖၣ် ဒီးန့ၢ်တၢ်မကေသွန်တၢ်ပျဲအယီၤ ဟဲန့ၣ်
လီၤမကေအိၣ်သွန်မကေအိၣ်ဝဲၣ်ခိုင်ခိုင်မုၢ်မုၢ်ဖဲ (၂၀၀၁) နံၣ်
ဒီး (၂၀၀၅) နံၣ်အဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကူလဲၢ်မကေသွန်ဒီး
ဝဲၣ်သွန်တဖၣ်အံၤ ပုၤထူလံၤဖဲတဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဖျိၣ်
ဘၣ်အမံၤညါ သွန်ပျီၣ်ဟးဂီၤဒီးကဲထီၣ်က့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢပုၤလီၢ်
ကဝီၤဖဲအတၢ်အိၣ်မုၢ်ခါဆူညါဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပုထုလံဖိဖထံသဘျာ်သ့တဖာ် မၤတၢ်လီၤကွၢ်စ့ၢ်ကယၢ်ဒီးတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါသ့ၣ်ပှၢ်အကလုာ်, န့ဆၢၣ်တၢ်မူတၢ်ဒီး
တၢ်အိၣ်ယၢ်သ့ၣ်တဖာ် ဖဲထံသဘျာ်ဗျာ်တၢ်သ့ၣ်ပှၢ်, ထံသဘျာ်သဝီ, နီၣ်တကီၢ်ကီၢ်ဆၢၣ်, ဇုပျၢ်ယၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်

ထံသဘျုၣ်ပှၢတၢသ့ၣ်ပှၢမ့ၢ်တၢ်မ့ၢ်လၢပးဒိၣ်

တၢ်ဒုးပှိၣ်ဒီးတၢ်မၤကၢသ့ၣ်မၤကၢဝၣ် ဒီးသ့ၣ်ပှၢဟးဂီၤ ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဆၣ် ကညီပှၢထူလံၤဖိလၢဟီၣ်ကဝီၤ အံၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤ ဒီးဘၣ်လဲၤခိၣ်ဖျိတၢ်ကီၤတၢ်ခဲဘၣ်ဆၣ်, လၢတၢ်တဟ့ၣ်အယၢၣ်အပူၤဒီး အိၣ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်လၢလၢကသ့ၣ် ထီၣ်က့ၤဒံးသ့ၣ်ပှၢ ဒ်သိးဖိလံၤလၢခံတစါကဒီးန့ၢ်ဘၣ်က့ၤ တၢ်ဘျုးတၢ်ဖျိၣ် ဒီးသ့ၣ်ဘၣ်က့ၤတၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ဝဲလၢတၢ်စးထီၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပှၢတၢ်သ့ၣ်ပှၢအံၤန့ၣ် တၢ်မၤ နီၣ်မၤလၢလီၤတၢ်လီၤဆဲးတအိၣ် ဒီးဒူသဝီခိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ် တဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကစီၣ်, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ် အယံၤ, လဲၤခးဘၣ်တၢ်မံၤလၢလၢသ့ၣ်ပှၢအပူၤ, လီၤသံဘၣ်သ့ၣ် အယံၤ တၢ်သဘံၣ်သဘၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢဒူသဝီသ့ၣ်တဖၣ် အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ.

စါလီၤအဲၣ်စံးဝဲဒၣ်လၢ “ဝဲတၢ်စးထီၣ်ပှၢတၢ်သ့ၣ်ပှၢ သီသီအခါန့ၣ်, ဒူသဝီခိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်တနၢ်ဟံၢ်တၢ်ဟူးတၢ် ဂဲၤလၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤသ့ၣ်ပှၢတၢ်မၤဘၣ်, ကတီၤတရီၤတ ပါပှၢ ဒီးတုၤဒေၣ်လဲၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢသးသမုအဂီၢ် ဘၣ်ဆၣ် ခဲအံၤပဒီးန့ၢ်ဘၣ်က့ၤခိၣ်န့ၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီးတၢ် ဂ့ၢ်ကီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤကဆၣ်ကွံၣ်ဝဲဒၣ်လံၤန့ၣ်လီၤ.”

နီၢ်နီၢ်တခီဝဲ (၂၀၀၅) နံၣ်န့ၣ်, ကညီပှၢထူလံၤဖိ သ့ၣ်တဖၣ်စးထီၣ်စုလီၤဆိတၢ်မၤလၢတၢ်ကတီၤက့ၤသ့ၣ်ပှၢဒီး ဝဲ (၂၀၀၈) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်, ကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပှၢဝဲကျိၤဒီးက ညီဖိခိၣ်ယၢၤဒီးပှၢဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပှၢဘျးဝဲကရၢ (ခ့ၣ်) အတၢ်ဆိၣ်

ထွဲမေ့၊ ဇီးတံဟံးစုနဲ့ကျဲအယံ လီၤကဝီကညီပုထူလံး ဖိလအအိၣ်ဖဲထံသဘျုၣ်သ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်ဟူးဂဲးဇီးကရု ကရိထီၣ်အသး လာတံးဒုးအိၣ်ထီၣ်အပုတတသ့ၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. ထံသဘျုၣ်သဝီအံၤ ဟံၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် (၂၇) န့ၣ်ဒီးသဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်သးလာတံးကဒုးအိၣ်ထီၣ်ပုတတသ့ၣ်ပုၤဒီး အတံးပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သိး ကတီၢ်ခဲအံၤဒီးပုလၢခံတစၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ကသုဘၣ်သ့ၣ်ဝဲဒၣ်တံးလိၣ်အသိး, ဇီးန့ၣ်ဘၣ်ထံကဆိ, က လံၤလၢအဆိ, ဟ့ၣ်တံးခွဲးတံးယံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢတဖၣ် ကဟဲက့ၤအိၣ်ကဒုးဒီးသ့ကတံးကတီၢ်, ရဲၣ်ကျဲန့ၣ်ဆၢၣ်တံး အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်သိးကမ့ၢ်တံးလၢအယုၣ်ကအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်နါယံ, ထံသဘျုၣ်ပုတတသ့ၣ်ပုၤကမံးတံာ်တက ပာ်ဖျါထီၣ်အတံးပာ်သးလၢ “တံးကတီၢ်က့ၤပုၤအံၤမ့ၢ်ဒ်သိး ဖိလၢလၢခံတစၢ်ကထံၣ်ဘၣ်က့ၤပုၤန့ၣ်လီၤ. တံးလီၤလၢအဂၢ အါတီၤန့ၣ်သ့ၣ်ပုၤလီၤဟံးလီၤပျီလၢလံး.”

ဖဲ (၂၀၁၂) နံၣ်အတီၢ်ပုၤန့ၣ်, လီၤခၢၣ်သးသ့ၣ်ပုၤဝဲ ကျီလၢ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒီကလုာ်စာဖျိၣ်ကရု ဟံးပနီၣ်, ဟံးကံာ်ဟံးကျဲး ဇီးဟ့ၣ်လီၤပုတတသ့ၣ်ပုၤအလံာ်အုၣ်သးဆူထံ သဘျုၣ်ပုတတသ့ၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. ပုတတသ့ၣ်ပုၤအံၤအလံာ်အ ထီအိၣ်ဝဲဒၣ် (၂,၂၀၂) အ့ကံာ်ဒီးအိၣ်ဘူးဒီးသဝီန့ၣ်လီၤ.

စီၤသးဝါလၢအမ့ၢ်ပုၤန့ၣ်ယံကီၢ်ရ့ၣ် ခိၣ်ယၢန့ၣ်ဆၢၣ် မုၤဒါခိၣ် လၢအလဲၤဒီးမေ့စၢ်ဝဲဒၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် လၢတံးဒုး အိၣ်ထီၣ်က့ၤပုတတသ့ၣ်ပုၤတကစံးဝဲ “တံးမ့ၢ်တဒုးအိၣ်ထီၣ် က့ၤပုတတသ့ၣ်ပုၤဘၣ်န့ၣ် ခါဆူညါတံးကီၢ်တံးခဲကအိၣ်ထီၣ် လၢပုသဝီဖိတဖၣ်ကသုဘၣ်ဝဲသ့ၣ်ပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.” အဝဲစံး ကဒီးဝဲ “ခိဖျိသဝီဖိတဖၣ်အတံးဂုာ်ကျဲးစးအယံခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် အာၣ်လီၤတုၢ်လီၤအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အတံးယုထီၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ထံသဘျုၣ်န့ၣ်သဝီအဟီၣ်ကဝီဒီးပုတတသ့ၣ်ပုၤအ ပု တံးဝဲတံးမါလၢတံးထံၣ်န့ၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲသ့ၣ် (၆၈) က လုာ်, ဝဲ (၁၄) ကလုာ်, ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲ (၄၉) ကလုာ်, ဖိသ့ၣ်ခံ (၁၆) ကလုာ်, တံးဒီးတံးလုာ် (၄၀) ကလုာ်, ဂုာ် (၈) ကလုာ်ဒီးတံးမံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ (၄၂) ကလုာ် အိၣ် ဆိးဝဲဒၣ်လၢဟီၣ်ကဝီအံၤအပုန့ၣ်လီၤ.

န့ၣ်ပုၤယံကီၢ်ရ့ၣ်သ့ၣ်ပုၤခိၣ်ဟံးဖျါထီၣ်ဝဲလၢ န့ၣ်သဝီ သ့ၣ်တဖၣ်ယုထီၣ်က့ၤဝဲအပုတတသ့ၣ်ပုၤအယံ တံးဟံးပနီၣ် န့ၣ်အီၤလံးန့ၣ်လီၤ. လၢတံးန့ၣ်အယံ တံးန့ၣ်လီၤမၤသ့ၣ်လၢပု တတသ့ၣ်ပုၤတဘျုးအံၤအပု အခွဲးတအိၣ်လၢဘၣ်. အဝဲစံး အါထီၣ်ကဒီးဝဲလၢ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပုတတ သ့ၣ်ပုၤတံးသိၣ်တံးသိဘၣ်ဆၣ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ပုၤဟံးလီၤ သဲးစးတံးဘျုးတဆဲးလံာ်ထံၣ်န့ၣ် တံးကဘၣ်မၤထွဲအီၤ ဒီးတံး လဲၤကဟံးအီၤတသ့ဘၣ်.

လီၤကဝီကညီပုထူလံးဖိဒီးခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တံးဟံးဖျိၣ် မၤသကံးတံးဂုာ်ဒီး အိၣ်ဒီးတံးဖဲးတံးမၤအက့ၢ်အဂီၢ်လီၤတံာ် လီၤဆဲးအယံ, ကတီၢ်အံၤတံးဂုာ်ကီၢ်ခိၣ်ခိၣ်မုၢ်မုၢ်တအိၣ်ဘၣ် န့ၣ်လီၤ. တံးအရုခိၣ်တမံးန့ၣ် ခိဖျိလၢလီၤကဝီပုထူလံးဖိ သ့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲးလၢတံးဒီးသဒါက့ၤသ့ၣ်ပုၤ ဒီးတံး တီခိၣ်ရိၣ်မဲဂုၤအယံ, ထံသဘျုၣ်န့ၣ်သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးန့ၣ် ဘၣ်တံးဘျုးတံးဖျိၣ်န့ၣ်လီၤ.

စာအုပ်သစ်

စီလီအိုင်စံးဝဲဒ်လော, “လောတင်ဒီသဒါဒီးကဟုကယာ်ရဲဒ်သဲကတီးကွေပုတတသ့ဒ်ပှ် (၁၅) နံဒ်အတီပူ တာ်ဘျူးတာ်ဖျိဒ်အဒိဒ်ကတာ်လောပထံဒ်ဘဒ်အီန့ဒ်မ့ာ်ဝဲဒ်ထံန့ဒ်လီ. ဒိဖျိလောထံမူ, သ့ဒ်ပှ်ဂုထီဒ်ဒီးဟိဒ်ခိဒ်ညဒ်ထွဒ်ဂုထီဒ်အယိ, လီကဝီပုထူလံဖိသ့ဒ် တဖဒ် လဲယုအိဒ်တာ်ဒီးတာ်လဒ်, လဲကဝဲဒ်ဖိညဒ်ဖိလောသ့ဒ်ပှ်အပူ ဒ်ပုတတသ့ဒ် ပှ်တာ်သိဒ်တာ်သိတာ်ဘျူးတာ်ပာ်လီအီန့ဒ်လီ.”

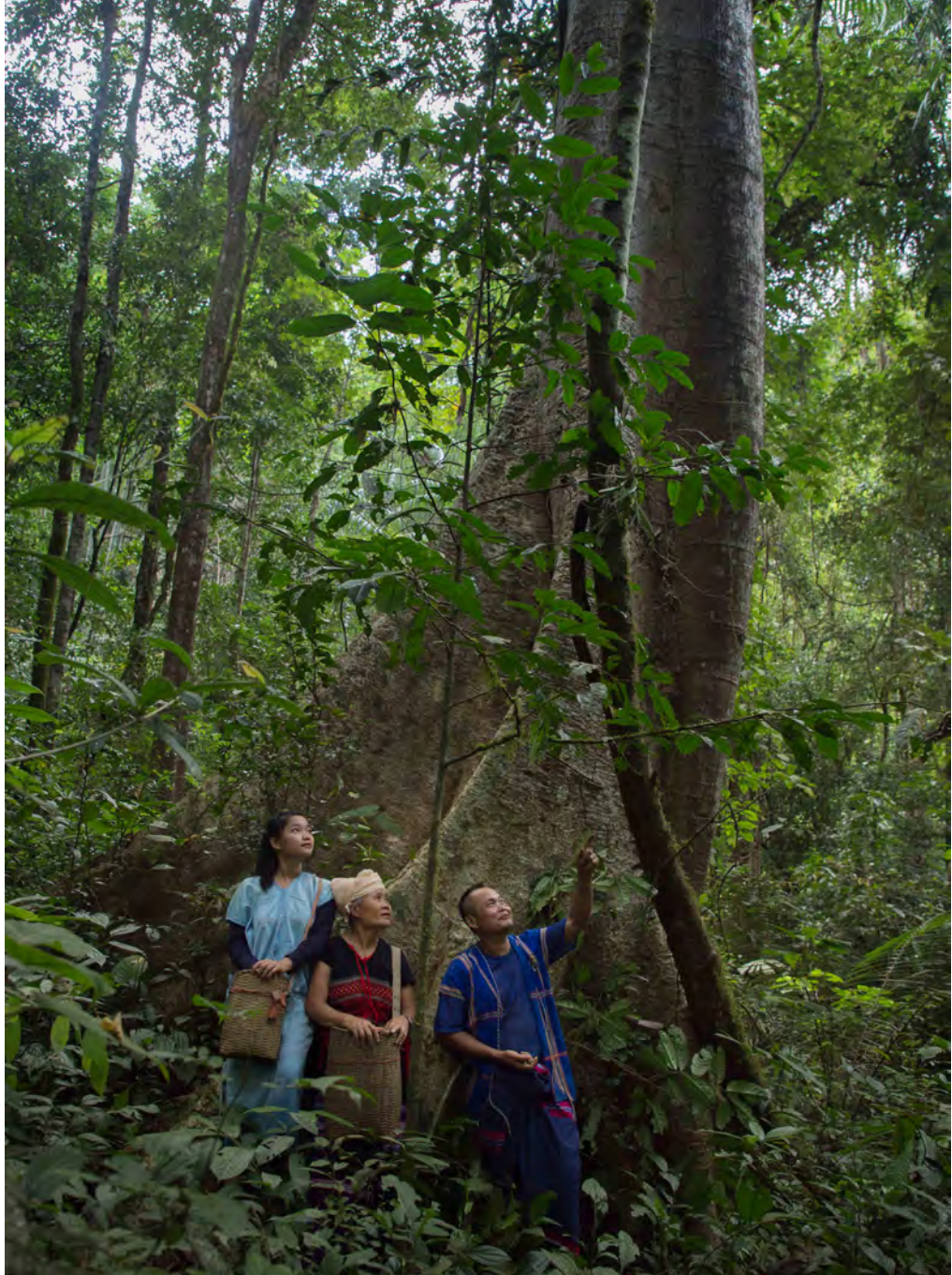

စီလီအိုင်, ကမံးတံာ်ခိဒ်, ထံသဘျုဒ်ပုတတသ့ဒ်ပှ်

ကညီပှတတထူလံအတၢ်ပာ်ထံနိဖးဒီးသမံသမိးကွၢ်တၢ်ဟဆှာရဲၣ်ကျဲပှတတသ့ၣ်ပှၢ်လၢဆံဖျိၣ်နံၣ်ဘျဲၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်

ကညီပျတတထုလံအတိတ်ဝံနိဖးဒီးသမံသမိးကွတ်ဟဆာရဲဂျာပျတတသုဂ်ပျလဆံဖျိန်နံဂျာအတိကဲထီဂ်လိဂ်ထီဂ်

ဖိသန်ပိန်ခွါလါအလိယုအဘု, ထံသဘျုင်သဝီ, နိုင်တကီကီဆန်, နုပျော်ယက်ကီရုင်

ကညီပျတတထူလံအတၢ်ပၣ်ထံနီုဖးဒီးသမံသမိးကွၢ်တၢ်ဟဆၢရဲၣ်ကျၢပျတတသ့ၣ်ပျၢ်လၢဆံဖျိၣ်န့ၣ်ဘျၣ်အတၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်

ပျာထူလံးဖိမိဂံင်ခိင်္ဂါ, ဘံလုကီ်ဆဉ်, နူသထုဉ်ကီ်ရဉ်

လိာ်ကဝီပုၤတၢ်စဲတၢ်လိာ်ကွၢ်စုၤကယၢ်ဒီးတၢ်လိာ်မၤတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါလၢအပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤပုၤအဆၢကတီၢ်၊
ထံသၢၣ်ညါပုၤတၢ်သ့ၣ်ပုၤ၊ ထံသၢၣ်ညါသဝီ၊ နီၣ်တကီၢ်ဆၢၣ်၊ ဇုပုၤယၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်

ကညီဖိခိန်ဃာဒီးပျာဂျီဝိတ်မပျာ်ဘျးစဲကရု

ခွဲမာ်ဂံင်ခိန်ထံးကမ္မာ်ကရု၊ ပဒိန်စိစဲကရု (ကရုသဘျူ), ဒီးမာ်တၢ်ကရုကရိတဖုလၢ အတက့ၢ်နီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖျိၣ် လၢအဂဲၤလိာ်မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၢ်နီၢ်ခိတ်လၢအိၣ်သးသမု တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ် ဒီးတကတီၢ်ဃီ နီၢ်သိးတၢ်ကသုၣ်ညါပာ်ကဲက့ၢ်ကညီပျာ်တၢ်ထုလံၤ လၢအအိၣ်ဖဲကီၢ်သုလၢပျာ်သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါထုလံၤ ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.ခွဲမာ်အတၢ် ထံၣ်စိတခိမာ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤက့ၢ်ပျာ်တၢ်, အုၣ်ကီၤက့ၢ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်လၢအကၢ်အကျၢၤ, ဒီးဒီးသအက့ၢ်ခိန်ဃာန့ဆၢၣ်, ဟီၣ်ခိန်ကပံာ်ဒီးတၢ်လၢအိၣ်သးသမုလၢကီၢ်သုလၢပျာ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်သုလၢပျာ်ပျာ်ဝဲကျိၤ

ကီၢ်သုလၢပျာ်ပျာ်ဝဲကျိၤမ့ၢ်ကညီဒီးကလုာ်စၢ်ဖျိၣ်ကရု-ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်အသ့ၣ်ပျာ်ဝဲကျိၤတဘိ လၢအဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဖဲ (၁၉၄၇) နံၣ် ဒီးမ့ၢ်ဒံၣ်ခိန်ခြံၣ်စံၣ်ထံၣ်ရၢ်ကီၢ်သးတၢ်က ရုကရိတဖုလၢအကျဲးစးဂဲၤလိာ်လၢတၢ်ထံသိးတုၤသိး, နီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသး, ပျာ်ဟီၣ်ခိန်ဖိခွဲးယာ်, ဒံၣ်ခိန်ခြံၣ်စံၣ်ခွဲးယာ်လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်က့ၢ်ဖဲဒုးရၢ်ကီၢ်စၢ်ဖျိၣ်အမ့ၢ်အတီဖဲကီၢ်ပယီၤ ပျာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်သုလၢပျာ်ပျာ်ဝဲကျိၤအတၢ်မၤခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်တီခိန်ရိၣ်ဖဲဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးက့ၢ်သ့ၣ်ပျာ်, တၢ်မုအါကလုာ်ယုၣ်ဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်မုတၢ်ခီဖျိတၢ်ပဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲးဒီးတၢ်ဒီး သအက့ၢ်သ့ၣ်ပျာ်ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲး, ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဒီးမၤဆုၣ်ထီၣ်က့ၢ်သ့ၣ်ပျာ်တၢ်မၤကျဲးသန့ (ဖိလံစံၣ်), တၢ်ဘျးသဲစး, ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျးသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲကီၢ်သုလၢပျာ် န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီၢ်ဝဲကျိၤတဘိလၢအဂဲၤလိာ်ဒီးသအဒီး ဟံးပနီၣ်က့ၢ်ကညီပျာ်ထုလံၤဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤပျာ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မိၢ်ပာ်ဖဲဖုတၢ်န့ၢ်ပဒီးတၢ်မၤအိၣ်ပသ့ၣ်ပျာ်ခွဲးယာ် ဖဲခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ပတၢ် ပြးဟီၣ်ကဝီၤ, ကီၢ်သုလၢပျာ်န့ၣ်လီၤ.

Rainforest Foundation Norway

မ့ၢ်ပဒိန်စိစဲကရုတဖုလၢအဟူးဂဲၤ ဒီးသအက့ၢ်တၢ်စုၤထံသ့ၣ်ပျာ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢဟီၣ်ခိန်ဒီးတဘျးညါ ဒီးတကတီၢ်ဃီ ကျဲးစးအုၣ်ကီၤက့ၢ်ဖိးသဲစးခွဲးယာ် လၢပျာ်လီၢ်ကဝီၤဖိလၢအအိၣ် ဆိးဖဲ တၢ်စုၤထံသ့ၣ်ပျာ်ဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဟီၣ်ခိန်ဘိမ့ၢ်ပတီၢ်တၢ်စုၤထံသ့ၣ်ပျာ်ကရုအဒိၣ်ကတၢ်အကျါတဖု လၢအဟံးဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တပူၤဃီဒီးလီၢ်ကဝီၤဒီးထံကီၢ်ပ တီၢ်ခိန်ဃာန့ဆၢၣ်, ပျာ်ထုလံၤဖိဒီးပျာ်ဟီၣ်ခိန်ဖိခွဲးယာ်ကရုအဖုန့ဆဲး သက့ၢ်ဟီၣ်ခိန်ဒီးတဘျးညါန့ၣ်လီၤ. Rainforest Foundation Norway ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ်ပျာ်လီၢ်ကဝီၤဖိ လၢတၢ်အုၣ်ကီၤက့ၢ်အ ဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဒီး ဒီးသအက့ၢ်တၢ်စုၤထံသ့ၣ်ပျာ် ခီဖျိတၢ်တြီဆၢက့ၢ်တၢ်မၤကျဲးသန့ ဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲကျိၤတၢ်သးဂဲၤဒွဲးသ့ၣ်တဖၣ် လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်စုၤထံသ့ၣ်ပျာ်အတၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်တၢ်ကရုကရိတဖုလၢ အကၢ်ဖျိၣ်မၤဆုၣ်ထီၣ်က့ၢ်တၢ်မၤကျဲးသန့ (ဖိလံစံၣ်) ဒီးမၤဖျါထီၣ်က့ၢ်ကျဲးသန့တၢ်မၤအမိၢ်လံၤမိၢ်ပျာ် လၢတၢ်ဒီးသအက့ၢ်တၢ်စုၤထံသ့ၣ်ပျာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. Rainforest Foundation Norway ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ်တၢ်လံကညီပျာ်တၢ်ထုလံၤအတၢ်ဂဲၤလိာ် လၢတၢ်ဒီးသအက့ၢ်အဝဲသ့ၣ်အသ့ၣ်ပျာ်ဒီးဟီၣ်ခိန်ကပံာ်ခွဲးယာ်ဖဲကီၢ်သုလၢပျာ် ခီဖျိတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ် ကျဲးဟ့ၣ်ဖး ဒီးကျိၣ်စ့ၣ်ဝီ, နီၢ်စံးတၢ်အသိး တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤပၤဒီးအုၣ်ကီၤက့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ပျာ်တၢ်သ့ၣ်ပျာ် ဒီးမိၢ်ပာ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိန်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးဒ်အမ့ၢ် “ကီၢ်” သ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ် လၢ (၂၀၁၇) နံၣ် လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ.

